

Spis treści

Wstęp	2
1. Ogólna charakterystyka bezrobotnych na wielkopolskiej wsi	4
2. Charakterystyka badanej próby	9
2.1. Płeć	9
2.2. Wiek	10
2.3. Liczba osób w gospodarstwie domowym	11
2.4. Liczba osób na utrzymaniu	12
2.5. Źródło utrzymania	13
2.6. Wykształcenie	15
2.7. Wyuczony zawód	16
2.8. Zawód ostatnio wykonywany	18
2.9. Czas pozostawania bez pracy	20
2.10. Rejestracja w urzędzie pracy	21
3. Formy pomocy ze strony urzędów pracy kierowane do bezrobotnych zamieszkałych na wsi	22
3.1. Zaoferowana forma pomocy w powiatowym urzędzie pracy w 2004 roku	22
4. Ocena aktywności na rynku pracy bezrobotnych z terenów wiejskich	27
4.1. Deklarowany poziom wiedzy o instytucjach, w których można otrzymać pomoc lub poradę dotyczącą świadczeń przysługujących bezrobotnym z terenów wiejskich, sposobów poszukiwania pracy, pośrednictwa, poradnictwa prawnego, możliwości pozyskania funduszy unijnych itp. (poza urzędami pracy)	27
4.2. Korzystanie z pomocy innych instytucji niż urzędy pracy	29
4.3. Korzystanie z usług gminnych centrów informacji	30
4.4. Temat konsultacji w gminnych centrach informacji	31
4.5. Deklarowana skłonność do ustępstw, jeżeli chodzi o pracę	32
4.6. Deklarowany poziom zdeterminowania, jeżeli chodzi o pracę.....	34
4.7. Deklarowana gotowość rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej w obecnej sytuacji na rynku pracy	36
4.8. Podwyższenie kwalifikacji w celu zwiększenia szans na rynku pracy	37
4.9. Samoocena aktywności na rynku pracy	39
5. Lokalny rynek pracy w opinii ankietowanych	41
5.1. Przyczyny trudności wejścia lub powrotu na rynek pracy mieszkańców terenów wiejskich.....	41
5.2. Trudności na rynku pracy w skali lokalnej	42
5.3. Ocena dostępności szkolnictwa na terenach wiejskich	44
Podsumowanie i wnioski	45
Aneks	51

WSTĘP

Bezrobocie będące jednym z ważniejszych problemów społecznych przyjmuje inny jakościowo wymiar na wsi niż w miastach. Następujące w latach dziewięćdziesiątych ograniczenia miejsc pracy dla ludności wiejskiej najbardziej dotknęły pracujących poza swoim gospodarstwem rolnym, głównie w państwowych gospodarstwach rolnych oraz w działających na wsi państwowych i spółdzielczych jednostkach obsługi rolnictwa.

Głównie z tego powodu bezrobotni zamieszkujący na terenach wiejskich od lat stanowią wysoki odsetek wśród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. Na koniec 2004 roku średnio w kraju ta kategoria bezrobotnych stanowiła 42% ogółu. W województwie wielkopolskim ten sam wskaźnik był nieco wyższy i wynosił 45,6%.

Zmierzenie się z problemem nadmiaru siły roboczej na wsi i tym samym wysokim bezrobociem wśród ludności wiejskiej jest i będzie jednym z głównych zadań, z jakim będą musiały uporać się urzędy pracy w najbliższych latach.

Większość bezrobotnych zamieszkałych na wsi to ludzie słabo wykształceni, z niską kulturą pracy, nie potrafiący odnaleźć się w nowej rzeczywistości społeczno-ekonomicznej. Nawet ludzie młodzi nie wierzą w możliwość zmiany swojej sytuacji materialnej, nie potrafią kierować swoim losem, nie widzą możliwości awansu społecznego, a w konsekwencji cechuje ich apatia i bezradność.

Generalnie bezrobotni zamieszkali na wsi oczekują doraźnej pomocy ze strony różnych instytucji państwowych czy samorządowych. Część z nich oczekuje pomocy ze strony opieki społecznej, w formie zasiłku czy zapomogi. Przy poszukiwaniu pracy prawie wszyscy oczekują na pomoc ze strony urzędu pracy. Znikomy procent stara się szukać pracy samodzielnie. Zamieszkiwanie na wsi zmniejsza możliwość aktywizacji zawodowej bezrobotnych, ze względu na brak miejsc pracy na miejscu, koszty przejazdów i znaczne odległości do potencjalnego miejsca pracy.

Dostrzegając problemy bezrobotnych wywodzących się z terenów wiejskich urzędy pracy od lat tworzą i realizują lokalne programy rynkowe skierowane do tej kategorii bezrobotnych. To z myślą o nich z inicjatywy Ministerstwa Gospodarki i Pracy w ramach ogłoszonego konkursu utworzone zostały Gminne Centra Informacji, głównie po to by jak najbliżej miejsca zamieszkania bezrobotnych i poszukujących pracy służyć doradztwem zawodowym, wspomagać pośrednictwo pracy, udostępnić informacje poprzez możliwość korzystania z Internetu. Po trzech edycjach konkursu w Wielkopolsce działa 79 Gminnych

Centrów Informacji.

Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu po raz trzeci uruchomił program wojewódzki pod nazwą „Rowy”, w ramach którego 1197 osób długotrwale bezrobotnych z terenów wiejskich przez 6 miesięcy w ramach robót publicznych ma możliwość pracy, a tym samym poprawienia swojej sytuacji materialnej i przerwania bezrobocia, realizując jednocześnie ważne dla poprawy stanu urządzeń melioracyjnych roboty.

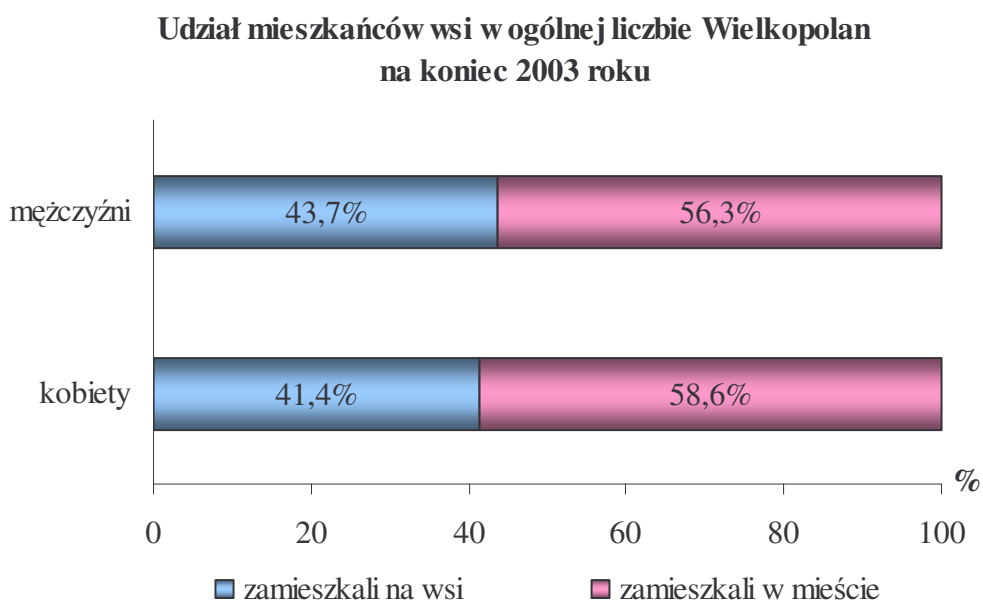
Chcąc lepiej poznać oczekiwania bezrobotnych ze wsi Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu przeprowadził badania wśród ponad 1400 zarejestrowanych bezrobotnych mieszkających na wsi. W tym celu opracowana została ankieta zawierająca 24 pytania, na podstawie której dokonano:

- ⇒ charakterystyki badanej próby,
- ⇒ identyfikacji form pomocy ze strony urzędów pracy kierowanych do bezrobotnych mieszkających na wsi,
- ⇒ oceny ich aktywności na rynku pracy,
- ⇒ sondażu opinii ankietowanych o lokalnym rynku pracy.

Ankiety rozprawdzono za pośrednictwem powiatowych urzędów pracy wśród 50 z każdego powiatu losowo wybranych bezrobotnych, zarejestrowanych w urzędzie. W drugiej części niniejszego opracowania przedstawiono wyniki przeprowadzonych badań.

1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA BEZROBOTNYCH NA WIELKOPOLSKIEJ WSI

Na koniec 2003 roku województwo wielkopolskie zamieszkiwało 3359,9 tys. osób, z czego na wsi 1429,2 tys. osób, tj. tj. 42,5%. Wśród ogólnej populacji mężczyzn, mężczyźni zamieszkali na wsi stanowili 43,7%, natomiast wśród populacji ogólnej kobiet, kobiety wiejskie stanowiły 41,4%.

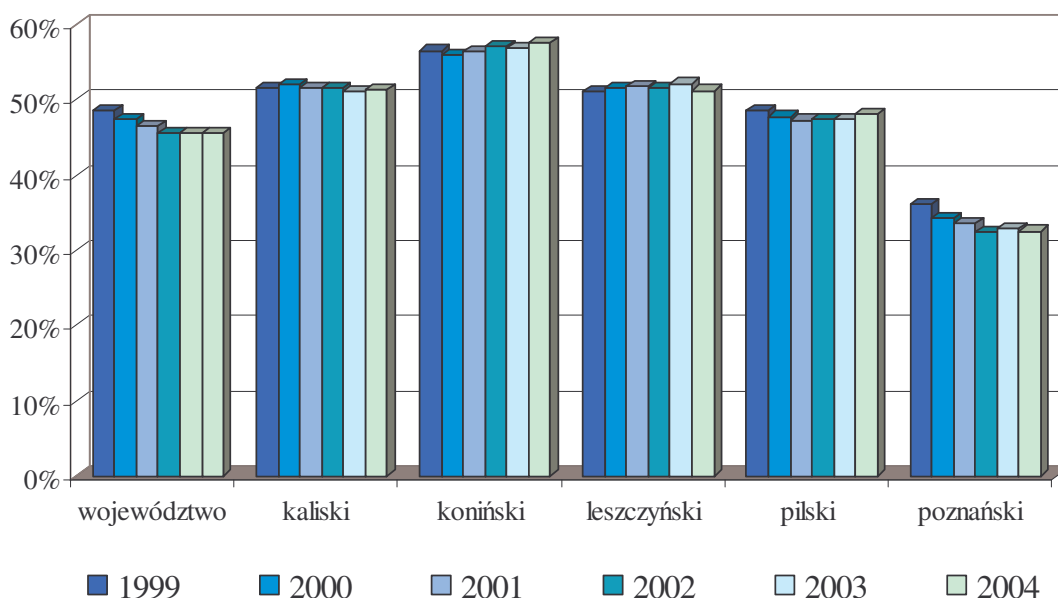

W końcu ubiegłego roku zarejestrowanych było 105810 bezrobotnych mieszkających na wsi, tj. 45,6% ogółu zarejestrowanych. Największy odsetek bezrobotnych ze wsi notuje się w subregionie konińskim 57,6%, następnie kaliskim 51,4%, leszczyńskim 51,2%, w pilskim 48,2%, a najmniejszy, ze względu na aglomerację poznańską, w subregionie poznańskim 32,5%. W latach 2003-2004 tempo spadku bezrobocia na wsi było takie same jak bezrobocia ogółem i wynosiło odpowiednio 99,3% i 93,7%, co wskazuje, że wspomniane we wstępie nasilenie działań skierowanych do bezrobotnych wiejskich nie przełożyło się na większy spadek bezrobocia. Może to oznaczać, że bezrobotni ze wsi korzystając z programów rynkowych aktywizowani są czasowo i nie znajdują pracy stałej.

Zmiany w poziomie bezrobocia na wsi na przestrzeni ostatnich lat prezentuje poniższe zestawienie i diagram.

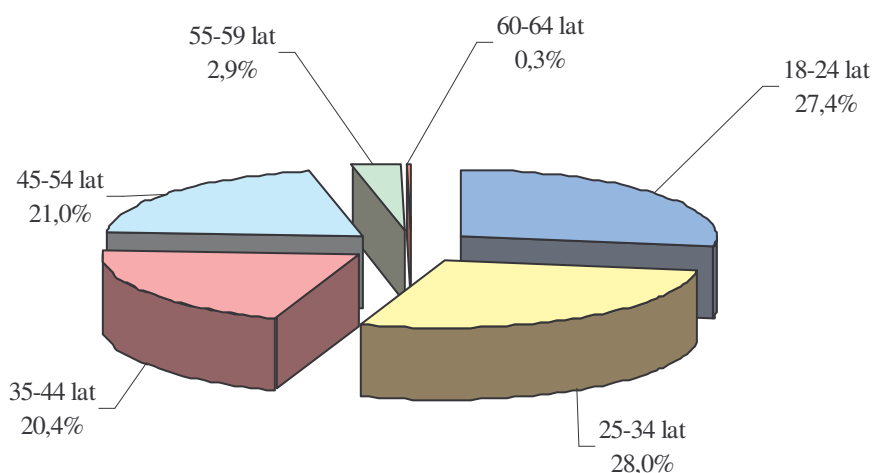
Wyszczególnienie		województwo wielkopolskie	Subregiony				
			kaliski	koniński	leszczyński	pilski	poznański
Bezrobotni ogółem na koniec	1999	164 639	43 072	38 882	16 743	28 426	37 516
	2000	193 326	48 326	41 370	19 860	33 203	49 922
	2001	237 268	56 198	46 790	24 713	40 301	69 266
	2002	249 238	56 312	45 299	26 275	40 340	81 012
	2003	247 869	55 188	45 175	25 702	39 414	82 390
	2004	232 251	49 338	43 305	23 637	36 083	79 888
Zamieszkali na wsi na koniec	1999	80 128	22 246	21 995	8 574	13 793	13 520
	2000	91 563	25 162	23 159	10 239	15 865	17 138
	2001	110 519	28 964	26 415	12 814	19 075	23 251
	2002	113 782	29 004	25 847	13 572	19 120	26 239
	2003	112 966	28 177	25 683	13 406	18 673	27 027
	2004	105 810	25 367	24 959	12 115	17 386	25 983

Udział bezrobotnych zamieszkałych na wsi w ogólnej liczbie bezrobotnych w latach 1999-2004

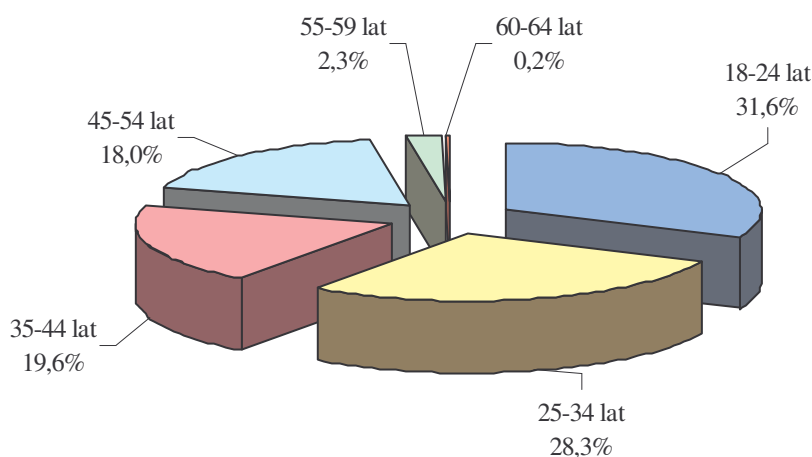

Zarejestrowani bezrobotni to przeważnie ludzie młodzi do 35 roku życia. Stanowią oni prawie 60% ogółu bezrobotnych mieszkających na wsi, podczas gdy w ogólnej liczbie bezrobotnych ta kategoria bezrobotnych stanowi trochę ponad 55%. W starszych natomiast kategoriach wiekowych sytuacja jest odwrotna, a mianowicie odsetek bezrobotnych ogółem w wieku 45 do 60 lat wynosi 44,3%, natomiast w przypadku bezrobotnych mieszkających na wsi 39,9%. Szczegółowy udział poszczególnych grup wiekowych przedstawiają poniższe diagramy.

**Struktura bezrobotnych w województwie wielkopolskim
wg wieku na koniec 2004 roku**

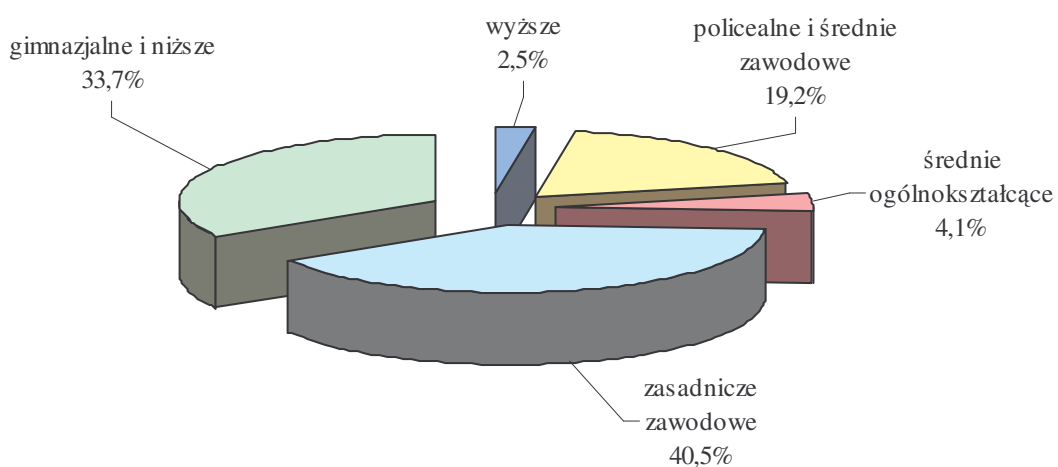

**Struktura bezrobotnych zamieszkałych na wsi w województwie
wielkopolskim wg wieku na koniec 2004 roku**

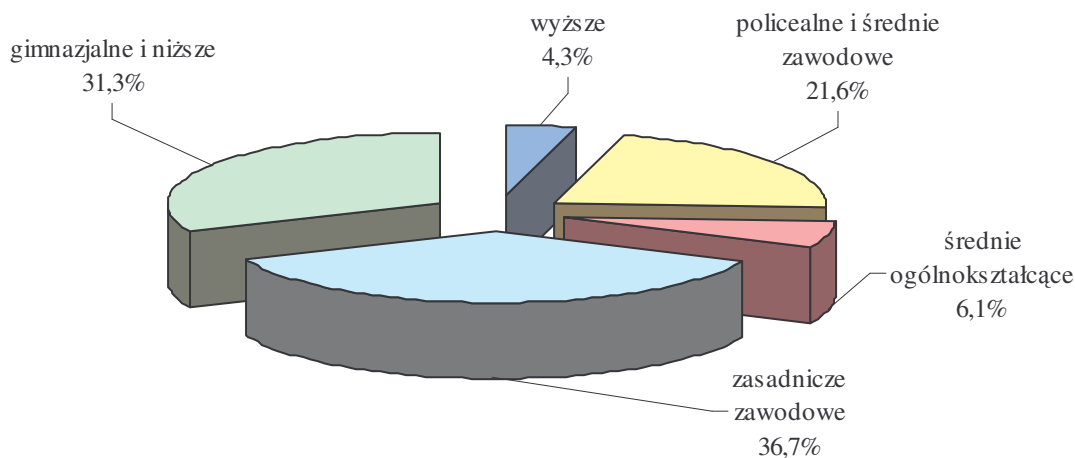

Analizując bezrobocie na wsi według struktury wykształcenia i nakładając na to bezrobocie ogółem potwierdzić trzeba znaną prawdę, że bezrobotni mieszkający na wsi są gorzej wykształceni. Ponad 74% bezrobotnych wiejskich posiada zaledwie wykształcenie gimnazjalne i zasadnicze zawodowe, podczas gdy w ogólnej liczbie bezrobotnych udział bezrobotnych z takim wykształceniem stanowi 69,9%. Tylko 2,5% bezrobotnych ze wsi posiada wykształcenie wyższe, a średnie zawodowe i ogólnokształcące 23,3%.

Struktura bezrobotnych w województwie wielkopolskim wg wykształcenia na koniec 2004 roku

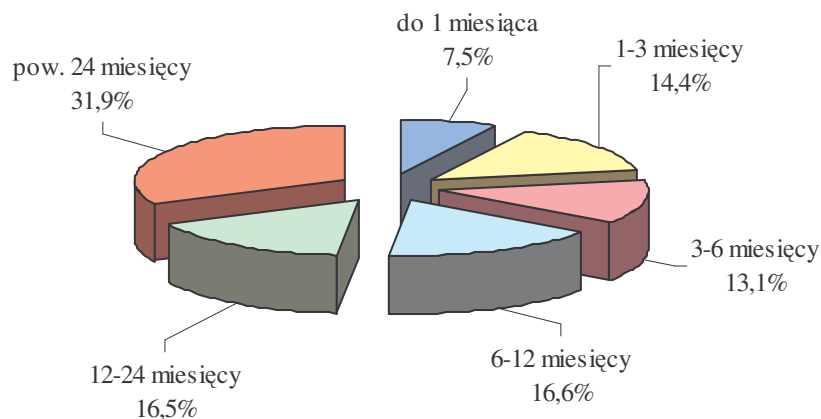

Struktura bezrobotnych zamieszkałych na wsi w województwie wielkopolskim wg wykształcenia na koniec 2004 roku

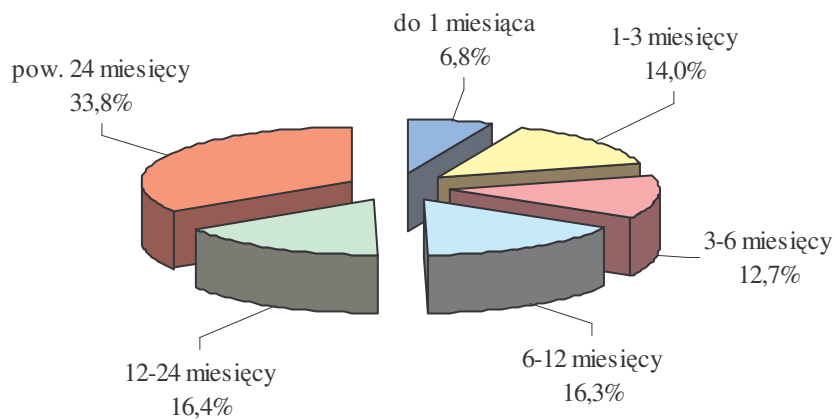

Struktura bezrobocia na wsi i ogółem pod względem długości okresu pozostawania bez pracy jest bardzo zbliżona i przedstawia się następująco:

Struktura bezrobotnych w województwie wielkopolskim wg czasu pozostawania bez pracy na koniec 2004 roku

Struktura bezrobotnych zamieszkałych na wsi w województwie wielkopolskim wg czasu pozostawania bez pracy na koniec 2004 roku

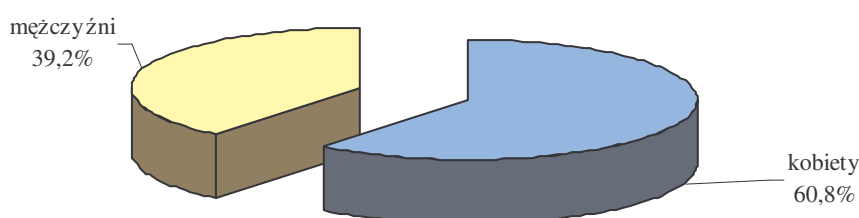

2. CHARAKTERYSTYKA BADANEJ PRÓBY

W tej części opracowania zawarto charakterystykę osób biorących udział w badaniu, m.in. ich wykształcenie, zawód i aktualne źródła utrzymania oraz czas pozostawania bez pracy. Dla jej określenia posłużono się 10 pytaniami, a odpowiedzi na nie pozwoliły na identyfikację osób mieszkających na wsi, co z kolei powinno posłużyć do lepszego przyszłego doboru form pomocy kierowanych do niej.

2.1. Płeć

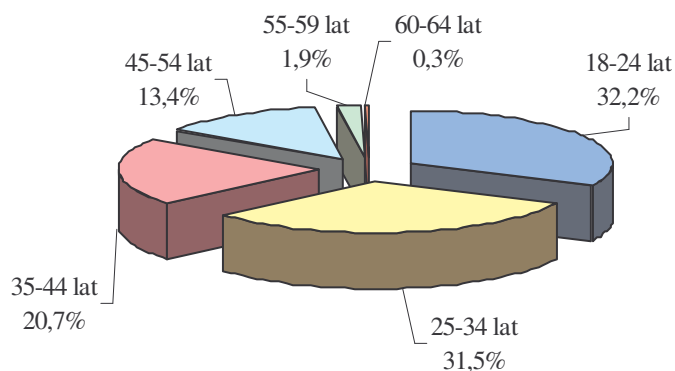
	Płeć ankietowanych	liczba wskazań	%
1	kobieta	874	60,8
2	mężczyzna	563	39,2
	Ogółem	1437	100,0

W badaniu udział wzięło łącznie 1437 osób, z czego 60,8% stanowiły kobiety, a 39,2% mężczyźni. W stosunku do całej populacji zamieszkującej na terenach wiejskich w województwie wielkopolskim, mamy więc do czynienia z pewną nadreprezentacją płci żeńskiej. W rzeczywistości podział ten kształtuje się na poziomie 54,4 i 46,6%.

2.2. Wiek

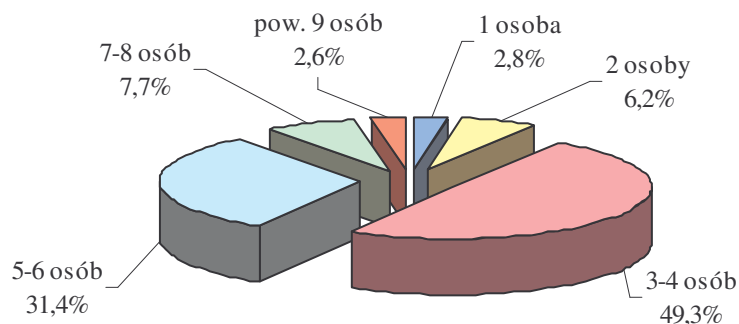
	Wiek ankietowanych	liczba wskazań	%
1	18-24 lat	462	32,2
2	25-34 lat	453	31,5
3	35-44 lat	298	20,7
4	45-54 lat	193	13,4
5	55-59 lat	24	1,9
6	60-64 lat	4	0,3
	Ogółem	1437	100,0

Osoby do 34 roku życia stanowiły 63,7% całej próby, a powyżej 60 lat 0,3%. Pod względem struktury wiekowej badana próba dobrze oddaje stan faktyczny, zgodnie z którym ta grupa wiekowa najliczniej występuje w rejestrach bezrobotnych i coraz trudniej znajduje pracę.

2.3. Liczba osób w gospodarstwie domowym

	Liczba osób w gospodarstwie domowym	liczba wskazań	%
1	1 osoba	40	2,8
2	2 osoby	89	6,2
3	3-4 osób	708	49,3
4	5-6 osób	452	31,4
5	7-8 osób	110	7,7
6	powyżej 9 osób	38	2,6
	Ogółem	1 437	100,0

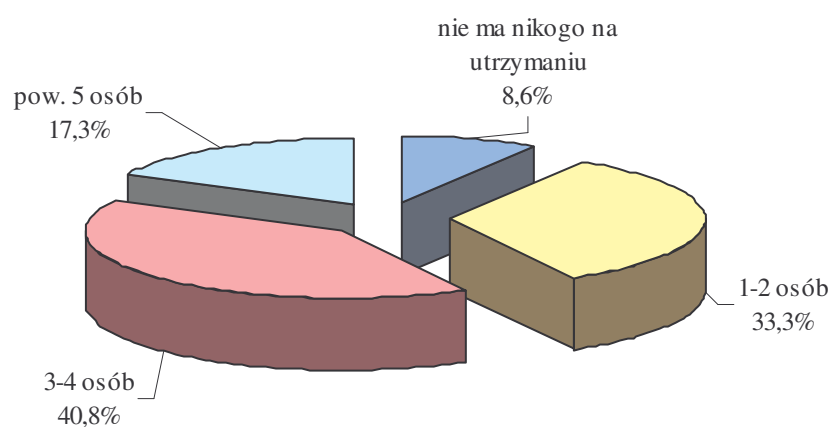
Najliczniejszą grupę, bo prawie 50% stanowią wiejskie gospodarstwa domowe zamieszkiwane przez 3-4 osoby. Dalej plasują się gospodarstwa o liczbie 5-6 osób.

Łącznie ponad 80% ankietowanych osób zamieszkiwało w gospodarstwach domowych o liczbie osób od 3 do 6. Niespełna 3% stanowiły osoby samotne.

Stosunkowo nieliczna, ok. 10% grupa ankietowanych mieszkała w gospodarstwach od 7 do 9 i więcej osób.

2.4. Liczba osób na utrzymaniu

	Liczba osób na utrzymaniu	liczba osób	%
1	nie ma nikogo na utrzymaniu	123	8,6
2	1-2 osoby	479	33,3
3	3-4 osoby	587	40,8
4	pow. 5 osób	248	17,3
	Ogółem	1 437	100,0

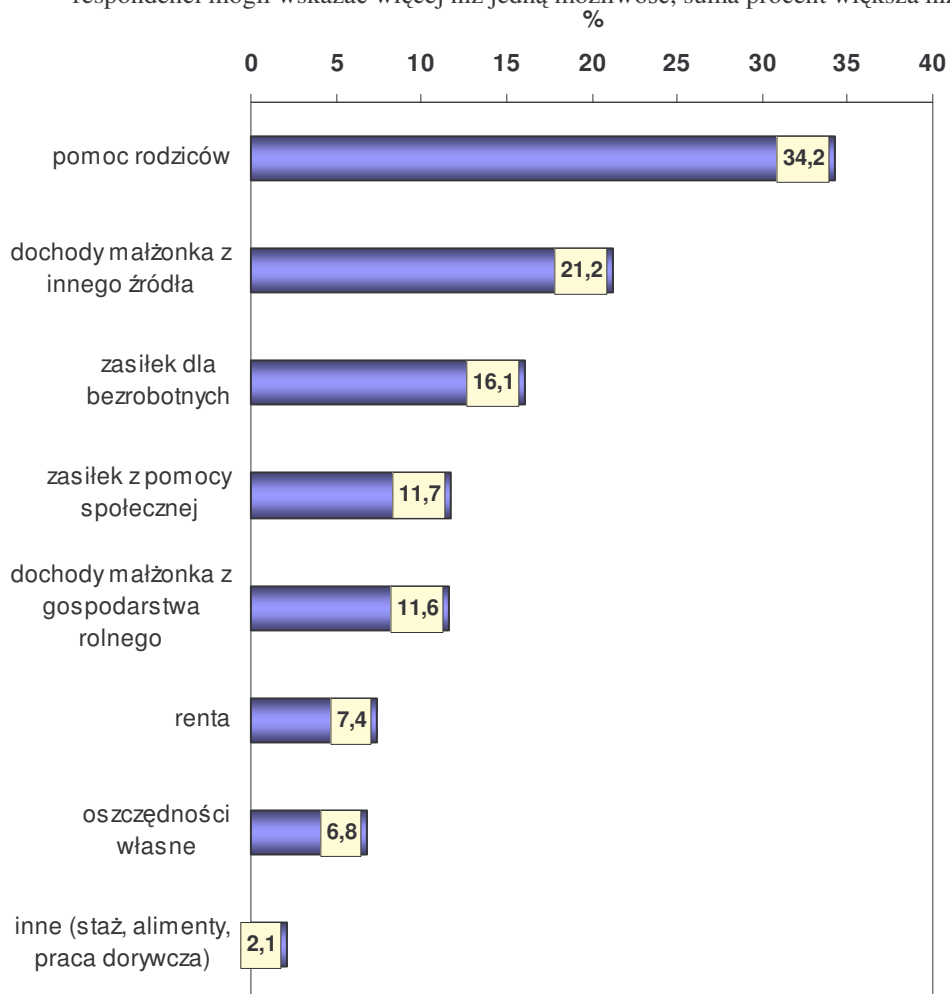

Co 12 osoba stwierdziła, że nie ma nikogo na utrzymaniu, 1/3 ankietowanych odpowiedziało, że ma na utrzymaniu nie więcej jak 2 osoby, a blisko 60% utrzymuje 3 osoby lub więcej.

2.5. Źródło utrzymania

	Źródło utrzymania	liczba osób	% wskazujących w próbie N=1437
1	dochody małżonka z gospodarstwa rolnego	167	11,6
2	dochody małżonka z innego źródła	304	21,2
3	renta	107	7,4
4	zasiłek dla bezrobotnych	231	16,1
5	zasiłek z pomocy społecznej	168	11,7
6	oszczędności własne	98	6,8
7	pomoc rodziców	491	34,2
8	inne (staż, alimenty, praca dorywcza)	30	2,1
	Ogółem	1 596	—*

- respondenci mogli wskazać więcej niż jedną możliwość, suma procent większa niż 100.

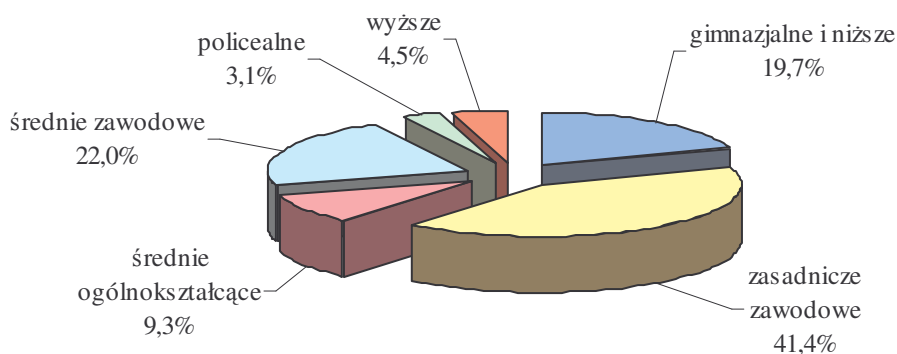

Odpowiedzi respondentów na to pytanie wskazują, że **pomimo zamieszkiwania na wsi niewiele osób utrzymuje się z gospodarstwa rolnego (zaledwie 12%)**.

Jedynie jedna piąta rodzin badanych respondentów uzyskiwała dochody w wyniku pracy zarobkowej, 21% pytanych bezrobotnych jako źródło utrzymania wskazały na dochody małżonka z innego źródła. Ponad 34% ankietowanych odpowiedziało, że korzystają ze wsparcia rodziców. Jedynie 16% pytanych pobierało zasiłek dla bezrobotnych. Niespełna 12% procent otrzymuje zasiłki z pomocy społecznej, a 7,4% pobiera rentę.

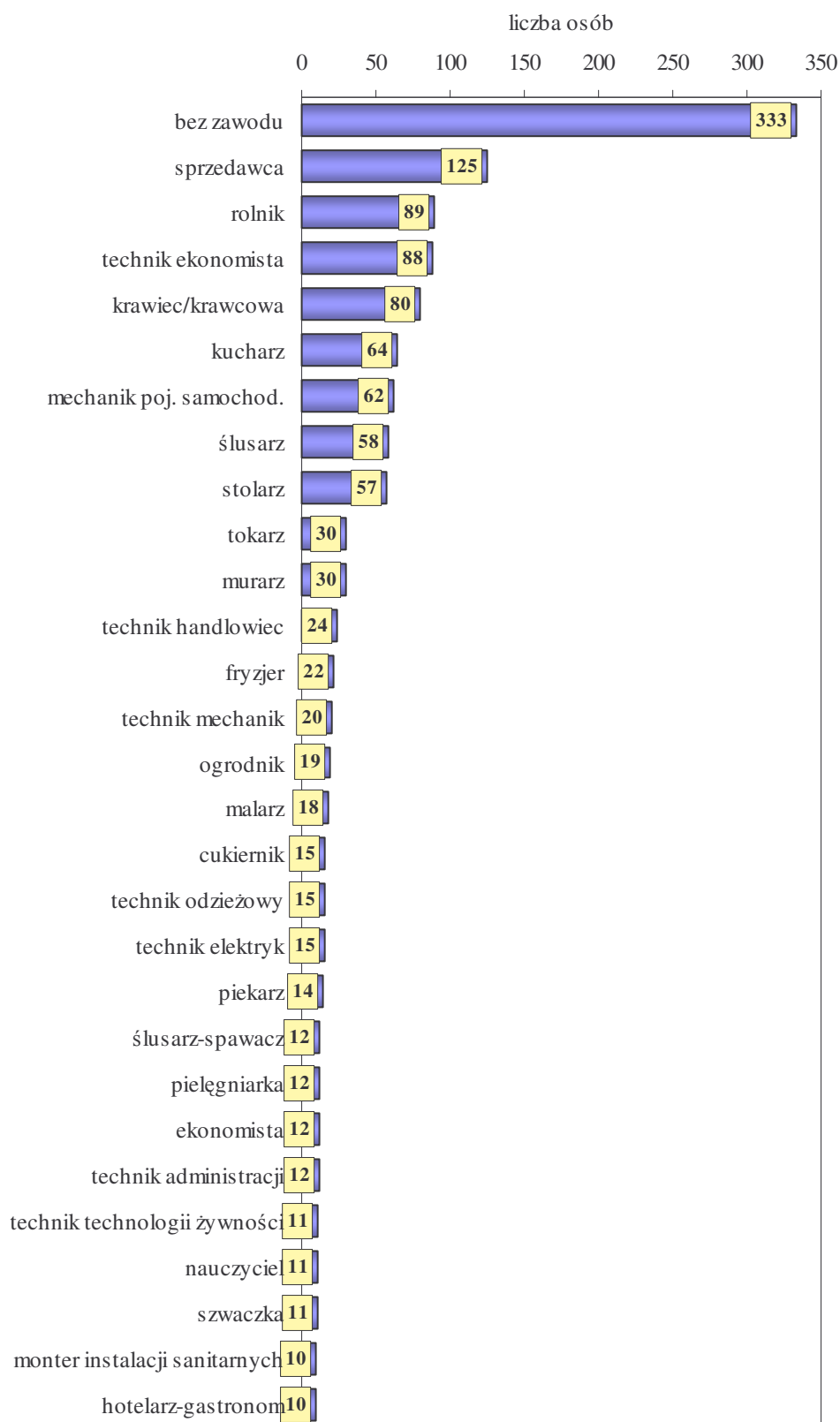
2.6. Wykształcenie

	Wykształcenie	liczba wskazań	%
1	gimnazjalne i niższe	284	19,7
2	zasadnicze zawodowe	596	41,4
3	średnie ogólnokształcące	133	9,3
4	średnie zawodowe	316	22,0
5	policealne	44	3,1
6	wyższe	64	4,5
	Ogółem	1 437	100,0

Ankietowaną grupę charakteryzował stosunkowo niski poziom wykształcenia. Blisko $\frac{1}{5}$ respondentów nie miała nawet zawodowego wykształcenia, zaledwie 4,5% posiadało wykształcenie wyższe. Blisko $\frac{1}{4}$ biorących udział w ankiecie nie posiadała żadnego wyuczonego zawodu. Należą do nich osoby z wykształceniem gimnazjalnym i ogólnokształcącym. Niepokojąco wysoki jest odsetek osób z wykształceniem gimnazjalnym, co potwierdzać może fakt, że bariera materialna jest dla ludzi młodych ze wsi główną przeszkodą w kontynuowaniu dalszej nauki.

2.7. Wyuczony zawód

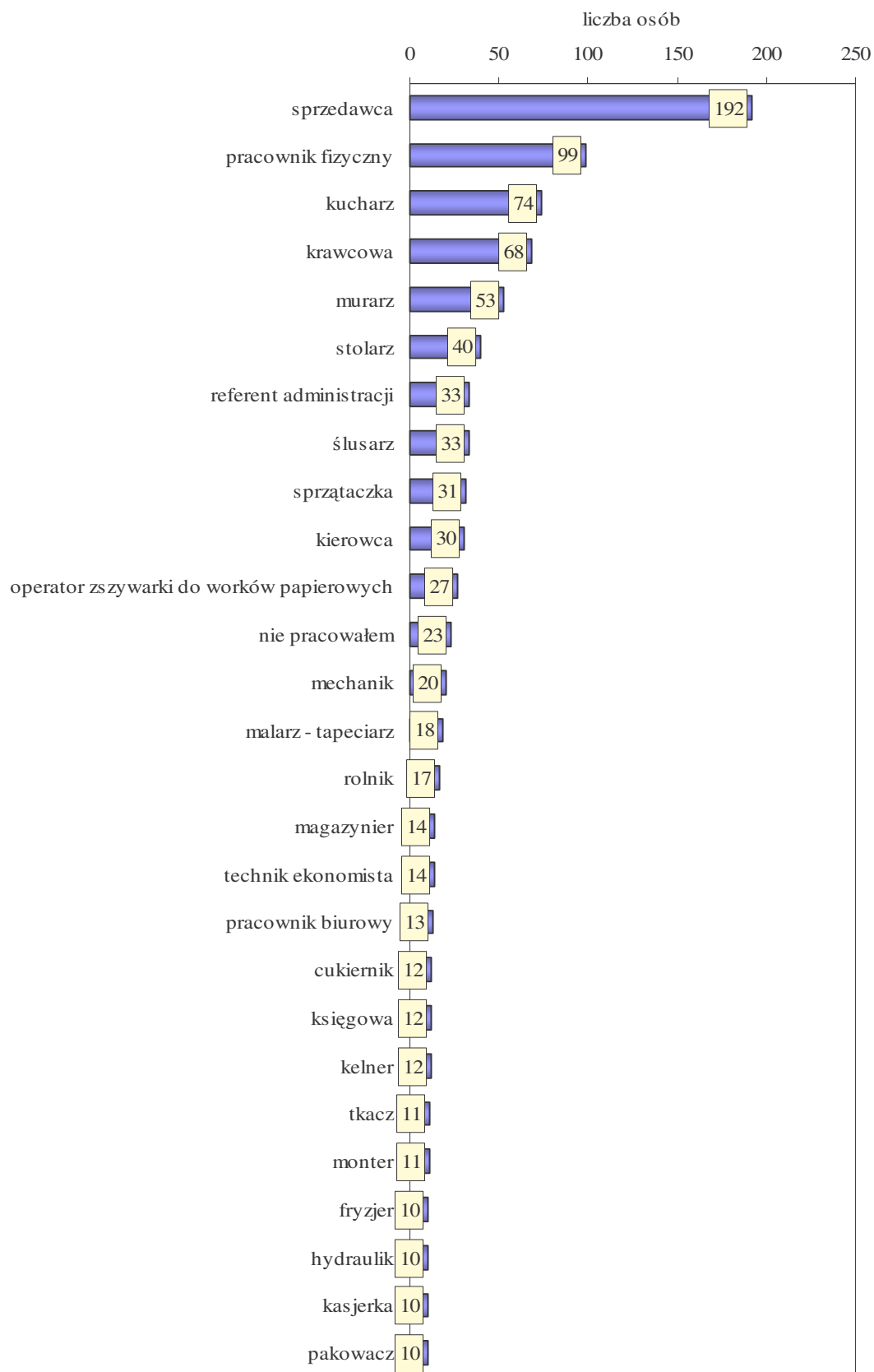

Odpowiedzi na pytanie dotyczące wyuczonego zawodu wynikają bezpośrednio z poprzedniego dotyczącego wykształcenia.

Najwięcej ankietowanych, bo aż 333 osoby nie mają zawodu. Niewiele, bo tylko 89 osób odpowiedziało, że ma zawód rolnika.

Stosunkowo liczną grupę zawodową wśród badanych bezrobotnych stanowili sprzedawcy 125 osób, ekonomiści 100, krawcy/krawcowe 80. Dużą grupę stanowili też przedstawiciele branż gastronomicznej i spożywczej oraz budowlanej. Wiązać to należy z faktem, że większość badanych to kobiety, które najczęściej uczą się tych zawodów.

2.8. Zawód ostatnio wykonywany

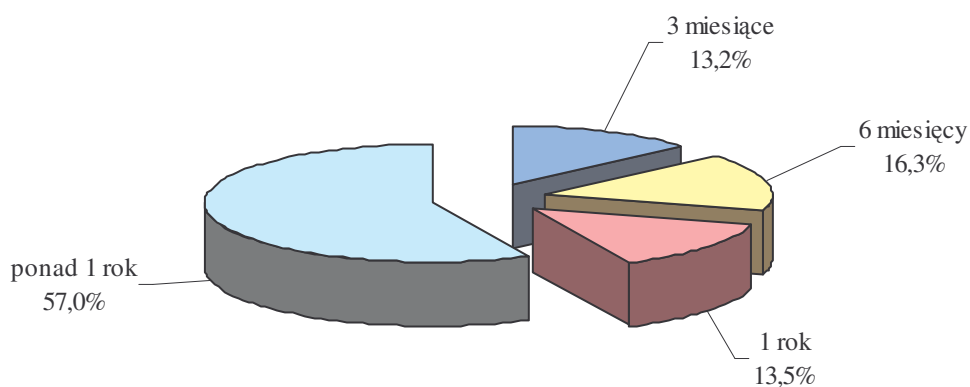

Podobne wyniki jak w przypadku pytania o wyuczony zawód przyniosły odpowiedzi respondentów dotyczące zawodu ostatnio wykonywanego, bądź ostatnio zajmowanego stanowiska. Tutaj także największą grupę stanowili sprzedawcy 192 osoby. Drugą największą grupę stanowili pracownicy fizyczni 99 osób. Inne zawody często pojawiające się we wskazaniach respondentów to kucharze, krawcowe, pracownicy biurowi oraz przedstawiciele zawodów budowlanych, przemysłu spożywczego i gastronomii.

Prawie wszyscy ankietowani odpowiedzieli, że wykonywali ostatnio jakiś zawód, tylko 23 z nich nie pracowało. **Zawód rolnika, najbardziej kojarzony ze wsią, wykonywało zaledwie 17 osób.**

2.9. Czas pozostawania bez pracy

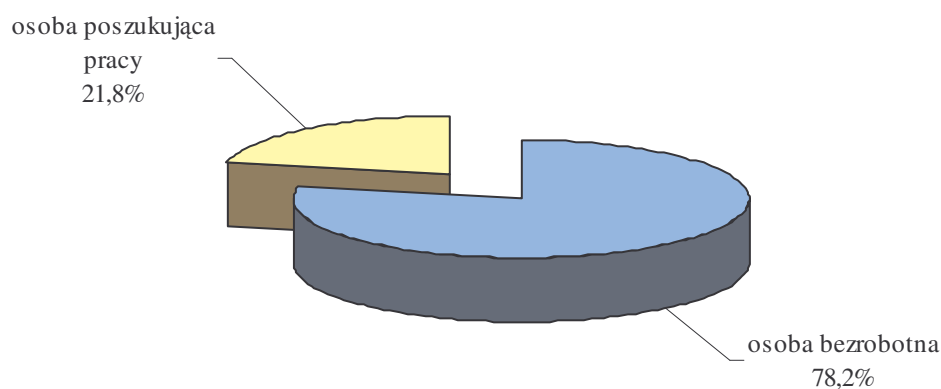
	Czas pozostawania bez pracy	liczba wskazań	%
1	3 miesiące	190	13,2
2	6 miesięcy	234	16,3
3	1 rok	194	13,5
4	ponad 1 rok	819	57,0
	Ogółem	1 437	100,0

Ponad połowę pytaných bezrobotnych stanowiły osoby zarejestrowane ponad rok, co wskazuje na problem o charakterze stałym, strukturalnym. Odsetek osób zarejestrowanych krócej niż trzy miesiące wyniósł jedynie 13,2%. Potwierdza to znaną na ogół prawdę, że osobom o niskich kwalifikacjach trudno znaleźć pracę na lokalnych rynkach pracy.

2.10. Rejestracja w urzędzie pracy

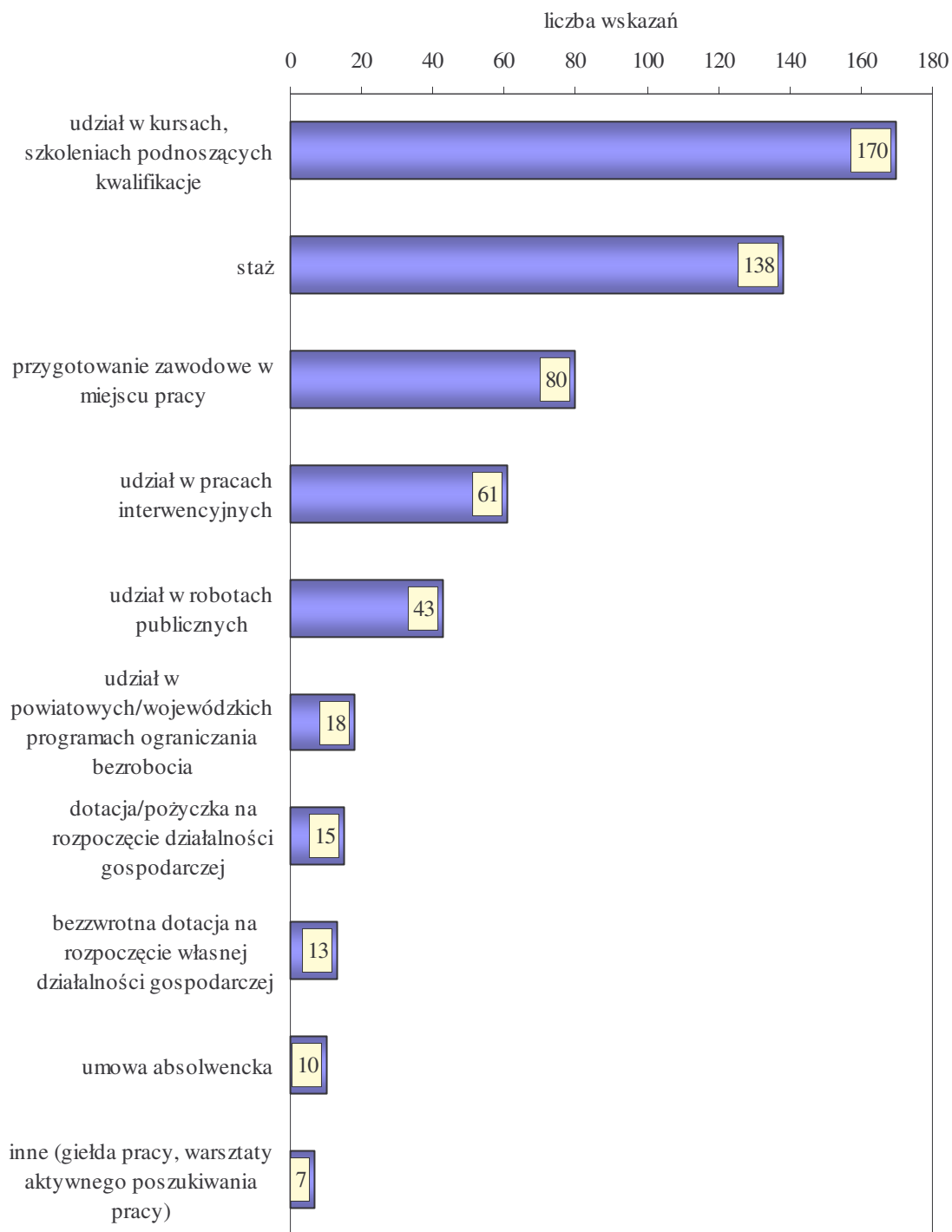
	Rejestracja w urzędzie pracy	liczba wskazań	%
1	osoba bezrobotna	1 124	78,2
2	osoba poszukująca pracy	313	21,8
	Ogółem	1 437	100,0

Niewiele ponad 20% pytanych odpowiedziało, że są zarejestrowani jako osoby poszukujące pracy. Wytłumaczeniem tych wyników może być niezajomość przez bezrobotnych terminologii stosowanej w urzędach pracy, a także słaba wiedza na temat swojego statusu i uprawnień z nim związanych.

3. FORMY POMOCY ZE STRONY URZĘDÓW PRACY KIEROWANE DO BEZROBOTNYCH ZAMIESZKAŁYCH NA WSI

3.1. Zaoferowana forma pomocy w powiatowym urzędzie pracy w 2004 roku

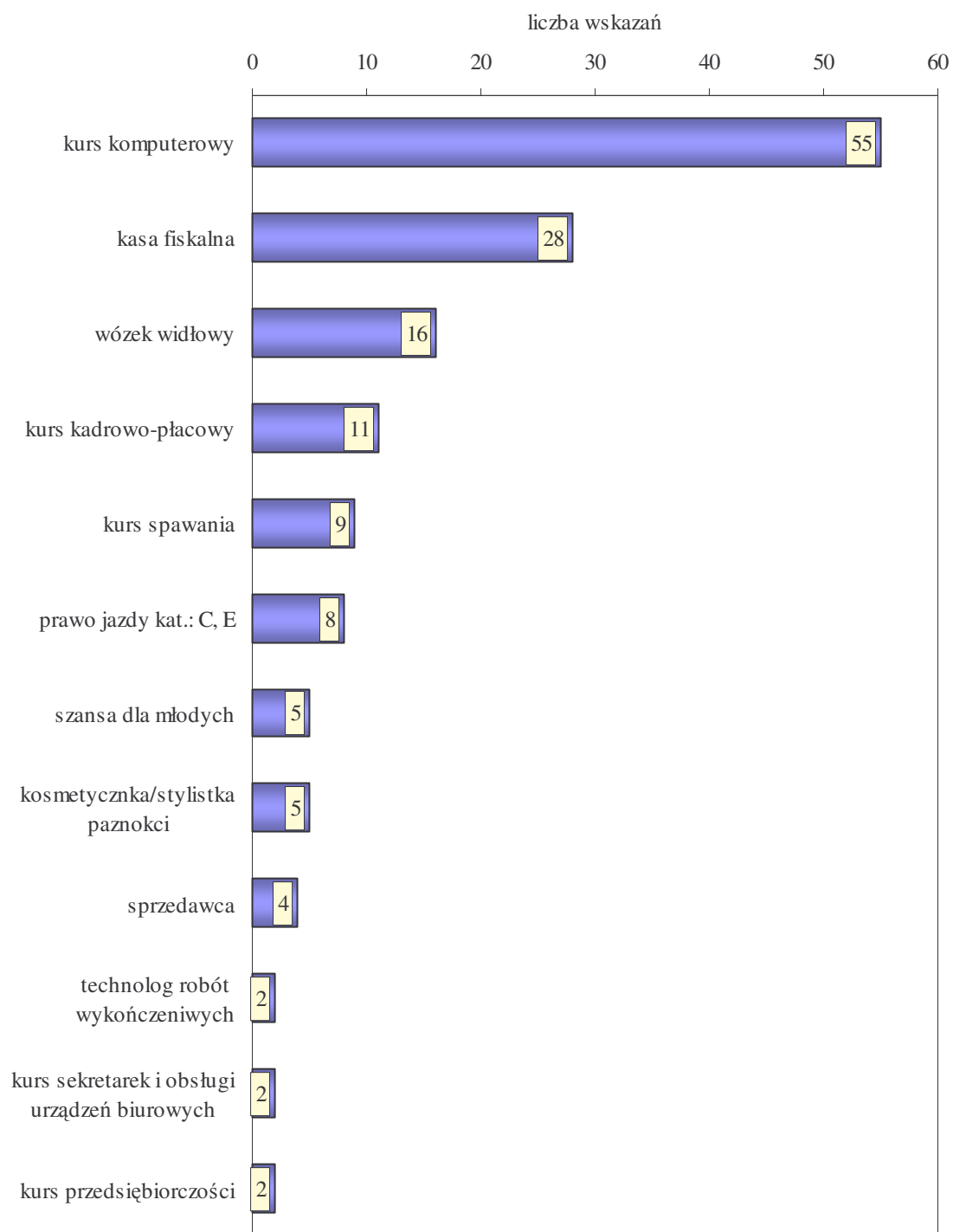
Spośród blisko półtoratysięcznej grupy respondentów 572 osoby, czyli 40% odpowiedziały, że skorzystały z pomocy powiatowego urzędu pracy w 2004. Najczęstszą formą pomocy oferowanej przez powiatowe urzędy pracy były szkolenia i kursy podnoszące kwalifikacje (170 osób). Bardzo częstą formą wsparcia oferowaną bezrobotnym były staże i przygotowania zawodowe, łącznie z tych dwóch form aktywizacji zawodowej skorzystało 218 osób. Bardzo popularne w ubiegłych latach prace interwencyjne i roboty publiczne stają się coraz mniej popularną formą zatrudniania subsydiowanego, jedynie 104 osoby wskazały na ten rodzaj zatrudnienia. Zważywszy na niskie kwalifikacje badanej grupy osób oraz ich młody wiek, stosowane formy pomocy uznać należy za właściwe i trafione, jednakże można mieć zastrzeżenia co do ich efektywności.

Niewiele osób, bo tylko łącznie 28 otrzymało wsparcie urzędów w formie dotacji bądź pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Wynika to m.in. z małego zainteresowania osób bezrobotnych tą formą aktywizacji. Powiatowe urzędy pracy powinny więc zintensyfikować działania promujące dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej, między innymi poprzez organizację szkoleń w tym zakresie oraz rozpowszechnianie informacji za pośrednictwem instytucji rynku pracy z którymi urzędy współpracują. Przyczyny niskiego udziału pożyczek i dotacji w ogólnej liczbie aktywnych form są uwarunkowane także czynnikami obiektywnymi. Jednym z nich jest niewątpliwie niechęć mieszkańców terenów wiejskich do podejmowania działalności pozarolniczej oraz do podejmowania pracy. Dużym problemem jest także specyfika obszaru działania, tereny wiejskie są bowiem rynkami małymi, które szybko się nasycają, stąd trudno jest znaleźć niszę, w której istniałoby zapotrzebowanie na nowe usługi bądź produkty.

Badanie ankietowe wykazało niski procent aktywizacji bezrobotnych z terenów wiejskich. Z informacji uzyskanych z powiatowych urzędów pracy Wielkopolski wynika, że osoby bezrobotne zamieszkujące tereny wiejskie są jedną z najtrudniejszych kategorii bezrobotnych do aktywizacji w ramach oferowanej przez nie pomocy. Bezrobotni z tej grupy charakteryzują się małą mobilnością, bezradnością, niechęcią do podejmowania migracji zarobkowej, izolacją społeczną oraz niechętnie decydują się na zmianę swojej sytuacji. Dodatkowym niekorzystnym czynnikiem wśród tej kategorii bezrobotnych jest niski poziom wykształcenia, który ma znaczący wpływ na możliwość pozyskania stałej pracy na konkurencyjnym rynku pracy, stąd aktywizowani są tylko czasowo i tylko wówczas mają szansę na polepszenie swojego poziomu życia. Efektywność form, z jakich korzystają bezrobotne osoby z terenów wiejskich, jest uzależniona od ilości inwestycji na tych terenach, która jest niewystarczająca, co przekłada się na brak możliwości podjęcia pracy na terenie swojego miejsca zamieszkania. Istotne są także działania doradców zawodowych

i pośredników pracy zatrudnionych w urzędach pracy, mające na celu zmianę mentalności wśród osób bezrobotnych z terenów wiejskich, tak aby do problemu migracji związanej z podjęciem pracy lub zmianą miejsca zamieszkania podchodzili bardziej elastycznie.

3.2. Udział w kursach i szkoleniach

Spośród ankietowanych osób, które w 2004 roku przeszły szkolenia organizowane przez powiatowy urząd pracy, największą grupę stanowili bezrobotni kończący kurs komputerowy (55 wskazań). Może to wynikać z nasycenia rynku pracy w tym zakresie lub zbyt małego stopnia zaawansowania kursów, ewentualnie zbyt ogólnego zakresu szkolenia. Komputer jako narzędzie pracy stał się powszechny i jego sprawna obsługa nie jest niczym wyróżniającym wśród konkurencji. Pozostałe kursy organizowane przez urzędy pracy wydają się być bardziej skuteczne i przydatne w procesie poszukiwania pracy. Stosunkowo duża liczba bezrobotnych po kursie obsługi kas fiskalnych (28) może wynikać również z tego, że jest to szkolenie łatwodostępne i tanie, stąd też liczba osób kończących może być duża. Wśród ankietowanych bezrobotnych były także osoby z kwalifikacjami poszukiwanymi i wysoko cenionymi przez pracodawców: obsługa wózków widłowych, spawanie, prawo jazdy kat. C+E. Wydaje się, że w takich przypadkach o niepowodzeniach zawodowych tych osób decydują nie czynniki gospodarcze, ekonomiczne, ale geograficzne, społeczne i indywidualne predyspozycje psychiczne.

Efektywność działań aktywizacyjnych, prowadzonych przez powiatowe urzędy pracy Wielkopolski jest uzależniona od liczby pracodawców, z którymi one współpracują. Z posiadanych informacji wynika, że publiczne służby zatrudnienia z Wielkopolski nawiązały kontakty partnerskie jedynie z 13% zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Pozyskanie nowych pracodawców, bardziej zintensyfikowana współpraca na lokalnych rynkach pracy pozwoliłaby na pozyskiwanie większej ilości ofert pracy i precyzyjniejsze dobieranie tematyki szkoleń i kursów pod potrzeby pracodawców, przyczyniając się jednocześnie do zwiększenia efektywności działań aktywizujących. Posiadanie dużej „bazy” przedsiębiorców współpracujących z urzędem przyczyniłoby się do aktywizowania nie tylko najaktywniejszych bezrobotnych, których szanse na znalezienie pracy i tak są największe, ale również stworzyłoby możliwość zatrudnienia dla osób, które w małym stopniu angażują się w aktywne poszukiwanie pracy, stając się przez to bezradnymi wobec wymagającego rynku pracy. Ze wszystkich podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w województwie 94,4% stanowią firmy zatrudniające do 9 pracowników i w kierunku tych pracodawców powiatowe urzędy pracy powinny prowadzić działania pomocowe, np. poprzez subsydiowane zatrudnienie, refundacje kosztów wyposażenia i doposażenia miejsc pracy, udzielanie informacji na temat możliwości pozyskania środków unijnych, kontakty z instytucjami działającymi na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw. Wpłyne to niewątpliwie na rozwój przedsiębiorstw, a także pozwoli na stworzenie nowych miejsc pracy.

4. OCENA AKTYWNOŚCI NA RYNKU PRACY BEZROBOTNYCH Z TERENÓW WIEJSKICH

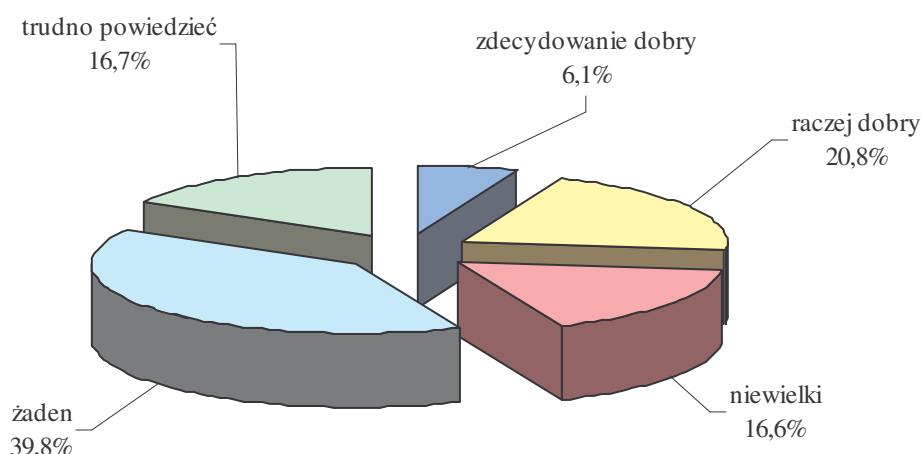
Jednym z głównych celów ankietyzacji bezrobotnych mieszkańców wsi jest ocena aktywności tej grupy na rynku pracy w oparciu o wybrane wskaźniki, między innymi na podstawie deklarowanego poziomu wiedzy o instytucjach działających na tym rynku, stosunku do samozatrudnienia, chęci przekwalifikowania się, skłonności do ustępstw, jeżeli chodzi o pracę oraz poziomu determinacji w jej poszukiwaniu.

Osoby badane miały ponadto możliwość samooceny swojej aktywności.

Podrozdział ten zawiera omówienie odpowiedzi bezrobotnych mieszkańców wsi na dziewięć pytań, co posłuży do dokonania oceny zawartej we wnioskach końcowych.

4.1. Deklarowany poziom wiedzy o instytucjach, w których można otrzymać pomoc lub poradę dotyczącą świadczeń przysługujących bezrobotnym z terenów wiejskich, sposobów poszukiwania pracy, pośrednictwa, poradnictwa prawnego, możliwości pozyskania funduszy unijnych itp. (poza urzędami pracy)

	Deklarowany poziom wiedzy	liczba wskazań	%
1	zdecydowanie dobry	88	6,1
2	raczej dobry	299	20,8
3	niewielki	238	16,6
4	żaden	572	39,8
5	trudno powiedzieć	240	16,7
	Ogółem	1 437	100,0

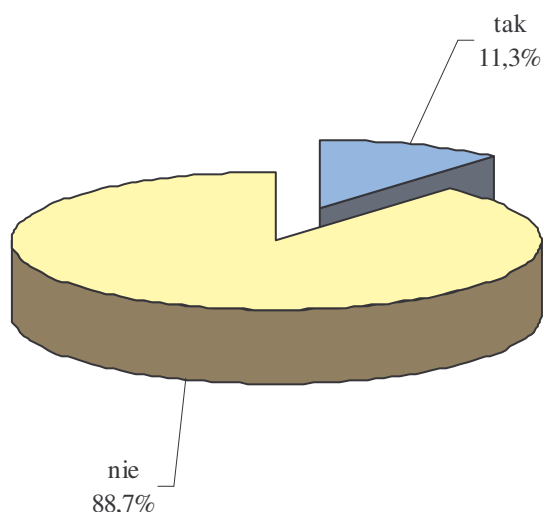
Ankietowani deklarują niewielki poziom wiedzy o instytucjach – innych niż urzędy pracy – w których można otrzymać pomoc lub poradę dotyczącą świadczeń przysługujących bezrobotnym z terenów wiejskich, sposobów poszukiwania pracy, pośrednictwa, poradnictwa prawnego, możliwości pozyskania funduszy unijnych itp. Tylko co czwarty ankietowany ocenia swoją wiedzę w tym zakresie jako dobrą lub bardzo dobrą.

Około 57% ankietowanych bezrobotnych z terenów wiejskich deklaruje, iż nie ma żadnej wiedzy lub też niewielką wiedzę o instytucjach rynku pracy. Mała wiedza wśród tej grupy bezrobotnych o pozarządowych instytucjach działających na rzecz przeciwdziałania bezrobociu wynika z kilku przyczyn:

1. powiatowe urzędy pracy, które są instytucją pierwszego kontaktu z bezrobotnym, powinny w bardziej skuteczny sposób informować swoich klientów o możliwości uzyskania pomocy w innych instytucjach,
2. pozarządowe instytucje wspomagające rynek pracy zlokalizowane są przede wszystkim w większych ośrodkach miejskich, przyczyna obiektywna: odległość od miejsca zamieszkania bezrobotnego, trudności komunikacyjne,
3. instytucje te zajmują się głównie propagowaniem samozatrudnienia i przedsiębiorczości, co spotyka się z niewielkim zainteresowaniem wśród osób bezrobotnych zamieszkujących tereny wiejskie.

4.2. Korzystanie z pomocy innych instytucji niż urzędy pracy

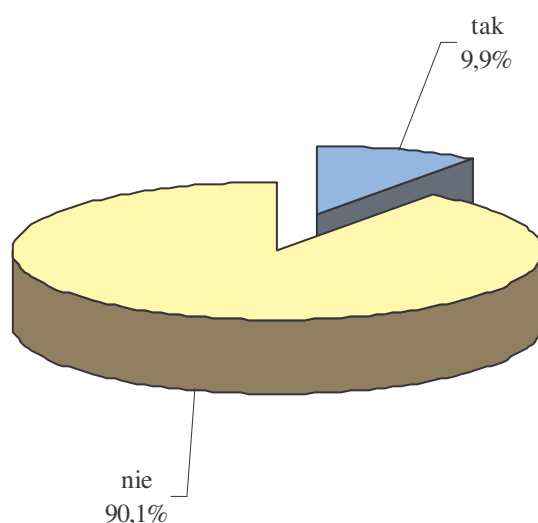
	Korzystanie z pomocy innych instytucji	liczba wskazań	%
1	tak	162	11,3
2	nie	1 275	88,7
	Ogółem	1 437	100,0

Konsekwencją braku dostatecznych informacji o innych niż urzędy pracy instytucjach działających na rynku pracy jest to, że ich z pomocy skorzystał tylko co dziesiąty ankietowany (11,3%). Osoby te korzystały z pomocy gminnych centrów informacji, klubów pracy, urzędu miasta i gminy, inkubatora przedsiębiorczości oraz Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Otrzymały ją zwłaszcza w zakresie: doradztwa dotyczącego zagadnień związanych z samozatrudnieniem, podwyższania swoich umiejętności komputerowych, pośrednictwa pracy oraz poradnictwa zawodowego.

4.3. Korzystanie z usług gminnych centrów informacji

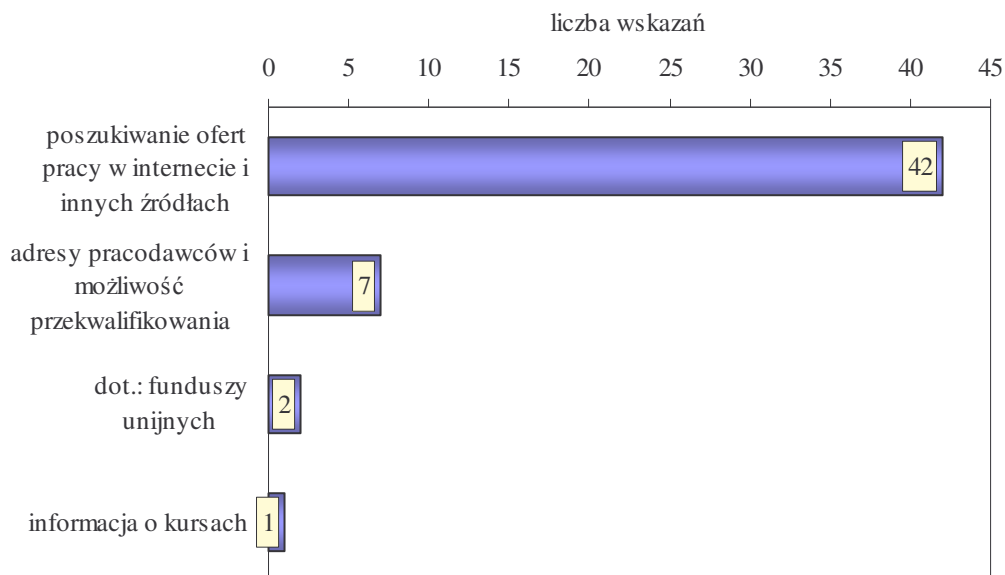
	Korzystanie z usług gminnych centrów informacji	liczba wskazań	%
1	tak	142	9,9
2	nie	1 295	90,1
	Ogółem	1 437	100,0

Na terenach wiejskich – obok urzędów pracy – instytucje w największym stopniu kojarzące się z rynkiem pracy to gminne centra informacji. Z przeprowadzonego badania wynika, że co 10 osoba z ogólnej liczby ankietowanych korzystała z usług GCI.

Gminne centra informacji funkcjonują w co trzeciej gminie Wielkopolski, kierując swoje usługi nie tylko do bezrobotnych, ale i najuboższych mieszkańców z terenów wiejskich. Zadaniem tych instytucji jest m.in. umożliwienie ludności o niskich kwalifikacjach i wiedzy dostępu do nowoczesnych technologii informatycznych. Niski odsetek osób bezrobotnych korzystających z usług gminnych centrów informacji nie świadczy jednak o małym zainteresowaniu tymi instytucjami. Znaczną część klientów centrów stanowią bowiem absolwenci szkół oraz osoby chcące zmienić zatrudnienie. Niewątpliwie ma to wpływ na ograniczanie zjawiska bezrobocia, zwłaszcza na terenach wiejskich, bowiem osoby te uzyskując pomoc w gminnych centrach informacji nie stają się klientami powiatowych urzędów pracy.

4.4. Temat konsultacji w gminnych centrach informacji

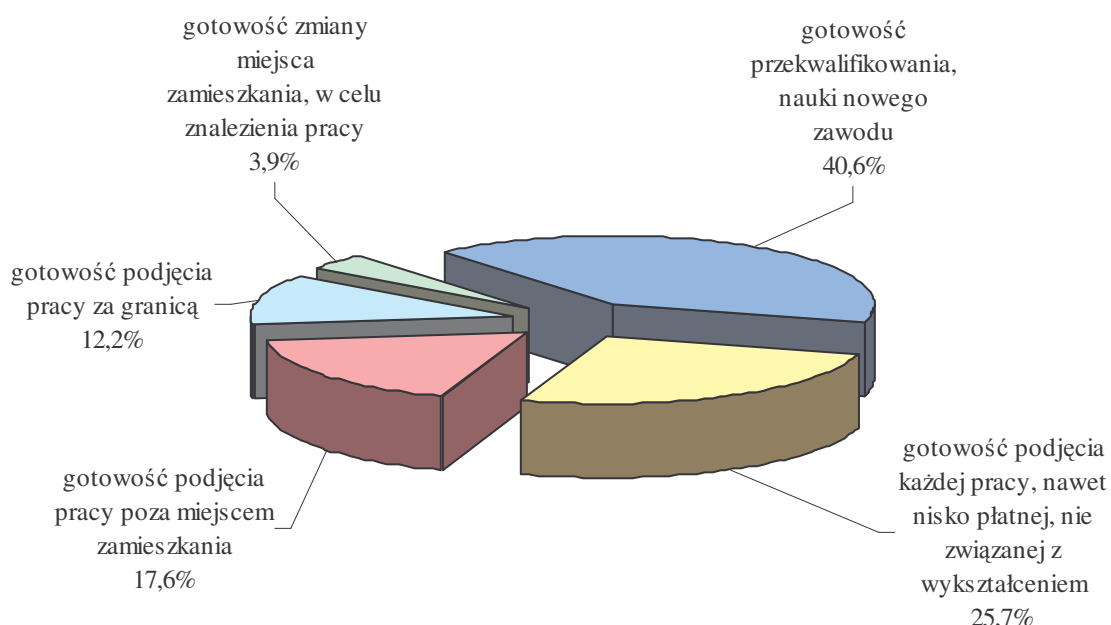

Większość (ponad 63%) osób korzystających z usług gminnych centrów informacji nie określiła tematu konsultacji, jakie przeprowadzili w tych instytucjach. Pozostali uzyskali pomoc przede wszystkim w zakresie pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego (udostępniono im oferty pracy oraz podano adresy pracodawców i udzielono informacji o możliwościach przekwalifikowania się).

Tylko pojedyncze wskazania dotyczyły uzyskania informacji dotyczących sposobu pozyskania i wykorzystania funduszy unijnych oraz udostępnienia oferty kursowej instytucji szkolących z terenu województwa wielkopolskiego.

4.5. Deklarowana skłonność do ustępstw, jeżeli chodzi o pracę

	Wyszczególnienie	liczba wskazań	%
1	gotowość przekwalifikowania, nauki nowego zawodu	583	40,6
2	gotowość podjęcia każdej pracy, nawet nisko płaćnej, nie związanej z wykształceniem	370	25,7
3	gotowość podjęcia pracy poza miejscem zamieszkania	253	17,6
4	gotowość podjęcia pracy za granicą	175	12,2
5	gotowość zmiany miejsca zamieszkania, w celu znalezienia pracy	56	3,9
	Ogółem	1 437	100,0

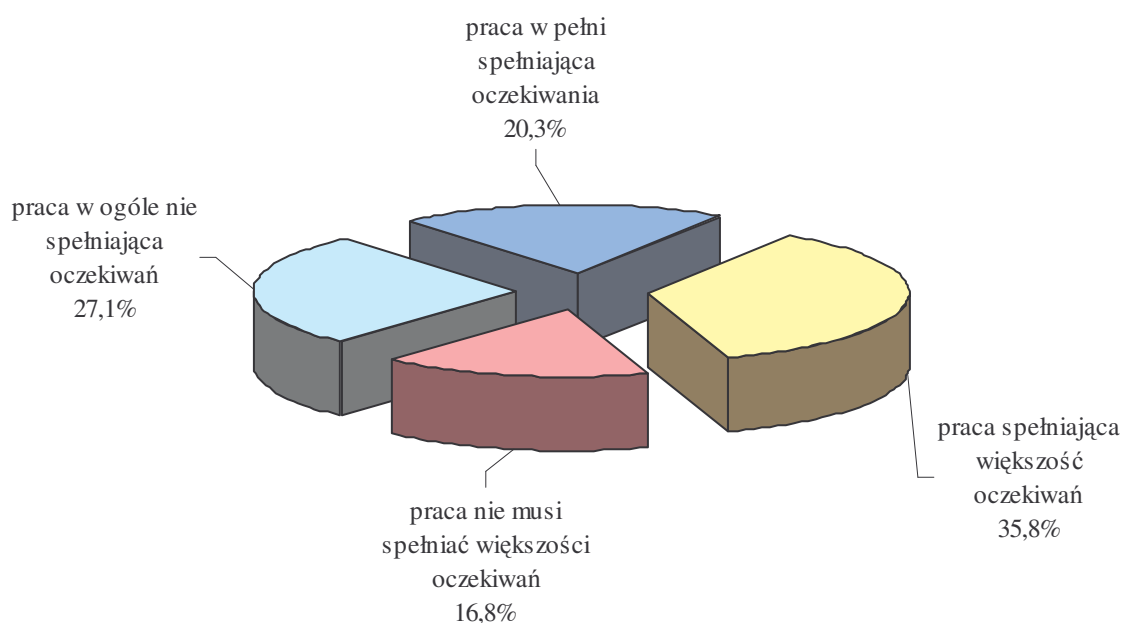

Blisko 41% badanych deklaruje, że w celu otrzymania pracy jest gotowa przekwalifikować się bądź nauczyć nowego zawodu. Co czwarty ankietowany jest gotowy do podjęcia każdej pracy, nawet nisko płaćnej i nie związanej z posiadanym wykształceniem. Co trzeci ankietowany deklaruje mobilność zatrudnieniową, wykazując gotowość przede wszystkim do podjęcia pracy poza miejscem zamieszkania oraz za granicą.

Jako, że w pytaniu tym można było dokonać tylko jednego wskazania, rozkład odpowiedzi wskazuje na to, na jakie ustępstwo ankietowany jest gotowy przede wszystkim. Jeżeli ankietowani mieliby możliwość dokonania większej ilości wskazań to – jak się wydaje – z pewnością by to uczynili. Wskazuje na to fakt, że na przykład chęć podwyższenia kwalifikacji w celu zwiększenia swoich szans na rynku pracy zadeklarowało 761 ankietowanych osób (tj.53% ogólnej ich liczby - patrz punkt 4.8.), a więc więcej niż 41%.

4.6. Deklarowany poziom zdeteterminowania, jeżeli chodzi o pracę

	Wyszczególnienie	liczba wskazań	%
1	praca w pełni spełniająca oczekiwania	292	20,3
2	praca spełniająca większość oczekiwań	515	35,8
3	praca nie musi spełniać większości oczekiwań	241	16,8
4	praca w ogóle nie spełniająca oczekiwań	389	27,1
	Ogółem	1 437	100,0

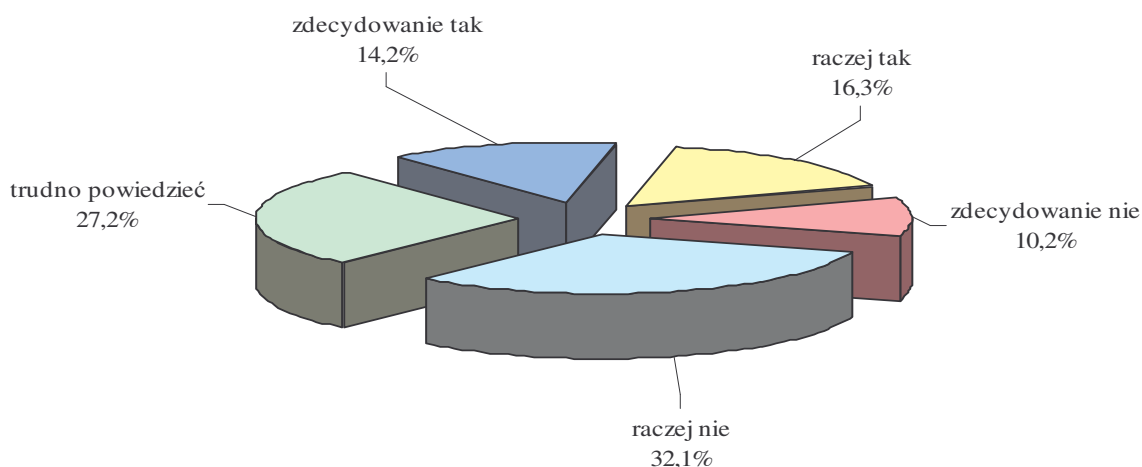

Ponad połowa ankietowanych nie przyjmie oferty zatrudnienia, jeżeli nie spełni ona przynajmniej większości ich oczekiwań. Jednakże, co czwarta badana osoba podejmie się każdej pracy, nawet, jeśli w ogóle nie spełnia ona jej oczekiwań. Można domniemywać, iż są to ci respondenci, którzy wcześniej wyrazili gotowość podjęcia każdej pracy, nawet nisko płatnej i nie związanej z posiadaniem wykształceniem. Kolejne osoby – blisko 17% ankietowanych – stwierdzają, że praca nie musi spełniać większości ich oczekiwań.

Deklarowany poziom zdeterminowania, jeżeli chodzi o wykonywaną pracę, dzieli badanych na dwie prawie równoliczne, odmienne grupy. Do pierwszej z nich zaliczają się osoby o bardzo dużej skłonności do ustępstw co do warunków pracy oferowanych przez pracodawców, mimo iż często są one dla nich uciążliwe, niewygodne i dolegliwe. Do drugiej grupy należą osoby nie przyjmujące pracy niezgodnej z większością swoich oczekiwań, które nie deklarują zgody na zatrudnienie w warunkach trudnych.

4.7. Deklarowana gotowość rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej w obecnej sytuacji na rynku pracy

	Deklarowana gotowość rozpoczęcia działalności gospodarczej	liczba wskazań	%
1	zdecydowanie tak	204	14,2
2	raczej tak	234	16,3
3	zdecydowanie nie	147	10,2
4	raczej nie	461	32,1
5	trudno powiedzieć	391	27,2
	Ogółem	1 437	100,0

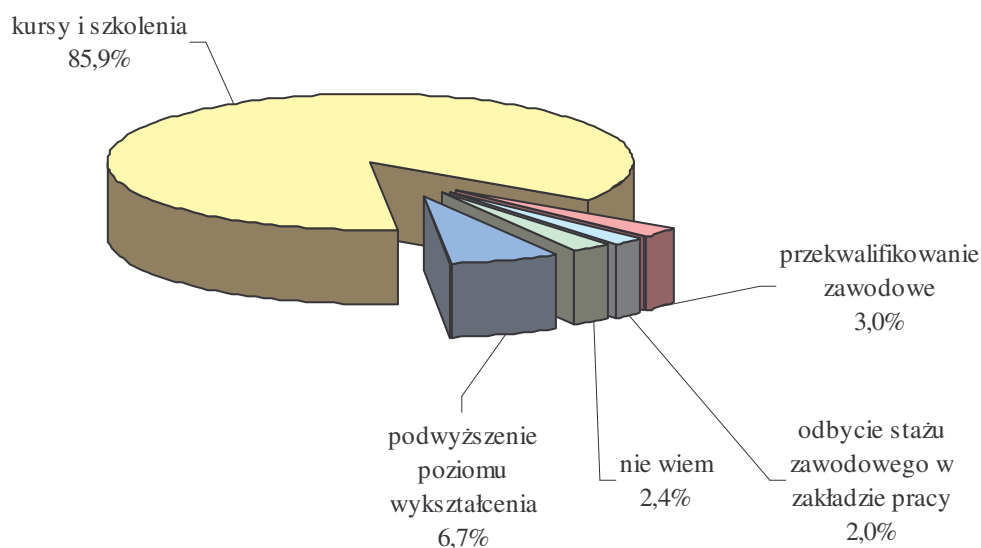

Gotowość do rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej deklaruje blisko 1/3 badanych. Ponad 42% procent reprezentuje odmienną postawę.

Co czwarty z ankietowanych nie ma na ten temat wyrobionego zdania, co – jak się wydaje – nie wyklucza podjęcia przez te osoby ryzyka samozatrudnienia w sprzyjających temu warunkach gospodarczych. Wyraźnie rysuje się tutaj rola powiatowych urzędów pracy, które powinny na szeroką skalę podejmować działania informujące i promujące ubieganie się o dotacje na podjęcie działalności gospodarczej.

4.8. Podwyższenie kwalifikacji w celu zwiększenia szans na rynku pracy

	Wyszczególnienie	liczba wskazań	%
1	podwyższenie poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych	51	6,7
	zdobycie czeladnika	3	
	zdobycie mistrza w zawodzie	5	
	ukończenie szkoły średniej	19	
	ukończenie studiów wyższych	16	
	ukończenie studiów podyplomowych	8	
2	kursy i szkolenia	654	85,9
	szkolenie informatyczne	191	
	kurs językowy	129	
	kurs prawa jazdy kat. C, D, E	79	
	kurs obsługi kasy fiskalnej	59	
	kurs operatora wózka widłowego	45	
	kurs spawacza	43	
	kursy z zakresu księgowości	39	
	kurs kroju i szycia	17	
	kurs operatora koparki	10	
	kurs przedsiębiorczości (dla osób rozpoczynających własną działalność)	8	
	kurs bukieciarstwa	6	
	kursy kosmetyczne	6	
	kurs ochroniarski	6	
	kurs fryzjerstwa	4	
	kurs menadżera	4	
	kurs sekretarki	4	
	kurs pielęgniarstwa	2	
	kurs kelnera	1	
	kors dotyczący pozyskiwania pieniędzy z funduszy unijnych	1	
3	przekwalifikowanie zawodowe	23	3,0
4	odbycie staży zawodowego w zakładzie pracy	15	2,0
5	nie wiem	18	2,4
	Ogółem	761	100,0

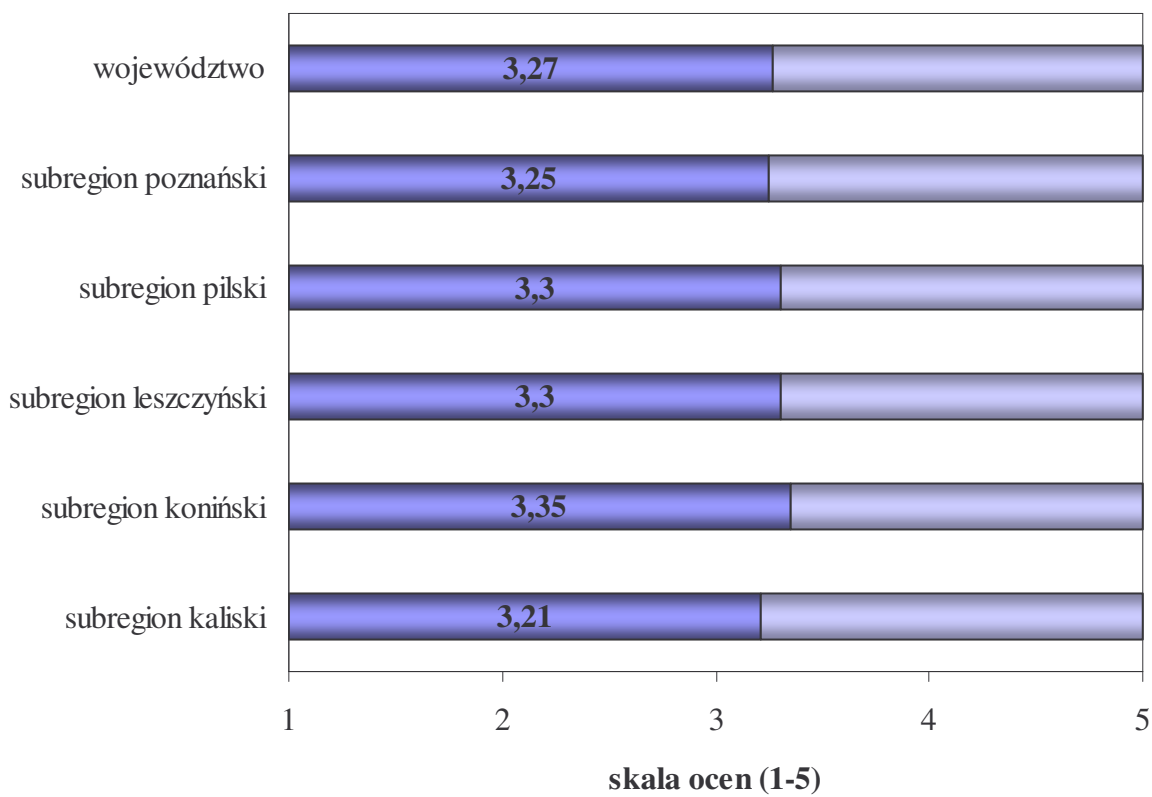
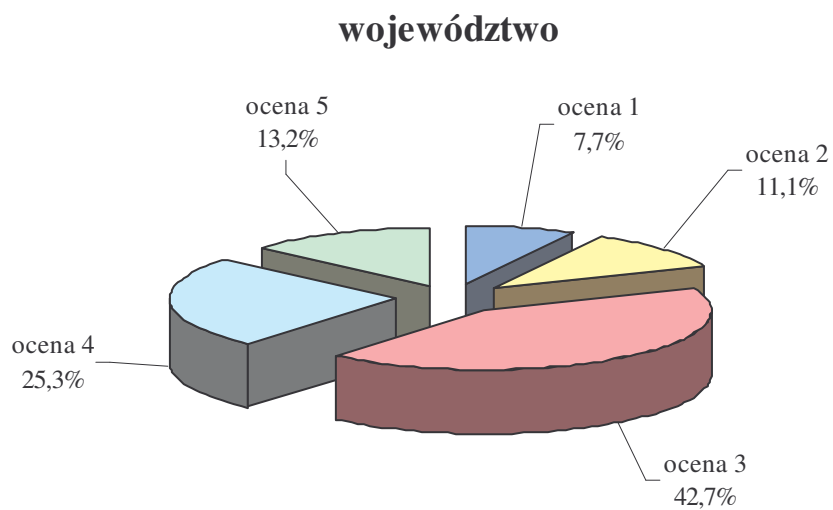

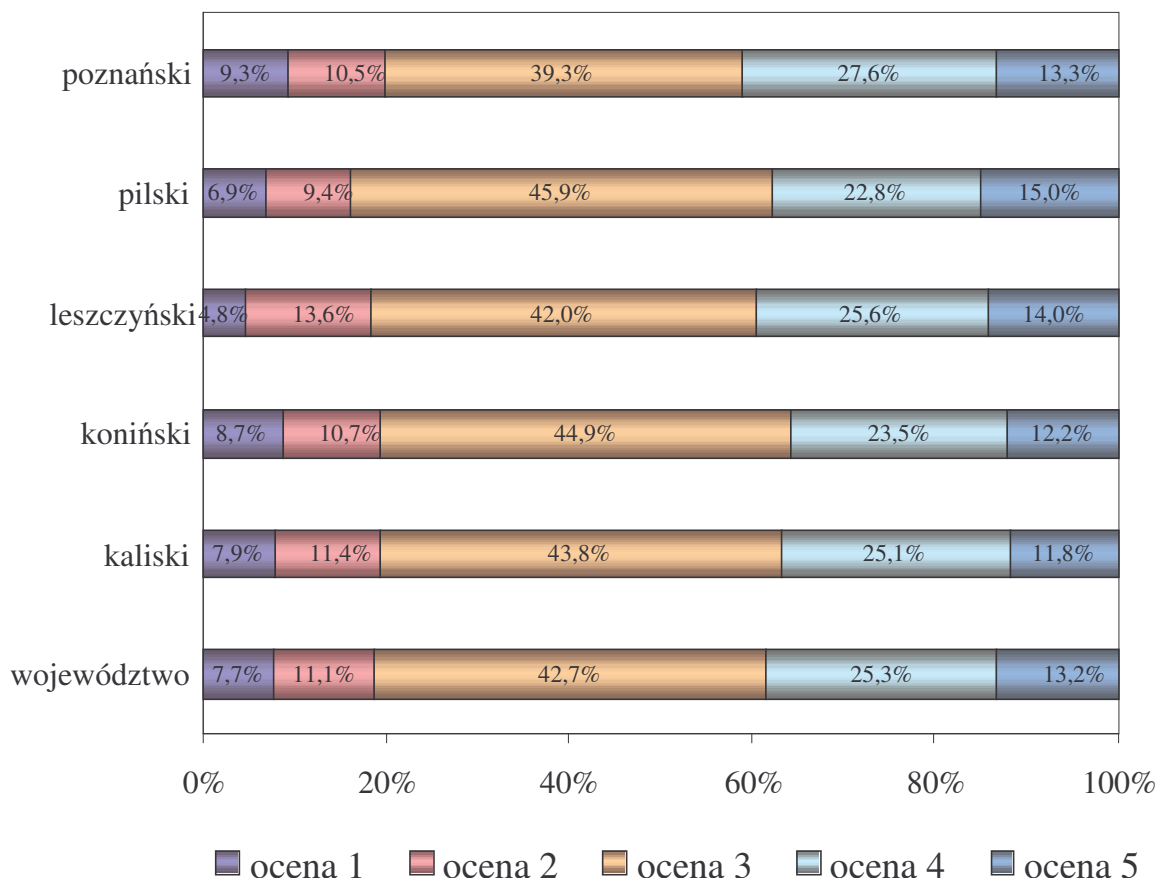
Ponad połowa ankietowanych (53%) w celu zwiększenia swoich szans na rynku pracy wyraziła gotowość przekwalifikowania i nauki nowego zawodu, deklarując chęć podjęcia różnorodnych działań w tym zakresie. Większość z nich (85,9%) jest skłonna uczestniczyć w kursach i szkoleniach, zwłaszcza mających na celu podniesienie poziomu wiedzy z zakresu obsługi komputera i internetu, w kursach językowych, pozwalających na uzyskanie prawa jazdy kat. C, D i E, a także w kursach obsługi kasy fiskalnej, operatora wózka widłowego, spawacza, operatora koparki, z zakresu księgowości oraz kroju i szycia. Pojedyncze wskazania dotyczą kursów innego rodzaju – zgodnie z wyszczególnieniem w tabeli.

Tylko 6,7% deklaracji dotyczyło podwyższenia poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych. Ukończyć studia wyższe bądź podyplomowe zamierza zaledwie 24 ankietowanych. Nieliczni z nich chcą się przekwalifikować, bądź odbyć staż zawodowy w zakładzie pracy, żeby zaistnieć na rynku pracy i zyskać choćby niewielkie doświadczenie zawodowe.

Grupa 18 osób nie ma jeszcze pomysłu, w jakim zakresie zamierza podwyższać kwalifikacje, ale dostrzega taką potrzebę.

4.9. Samoocena aktywności na rynku pracy

Osoby ankietowane oceniły swoją aktywność na rynku pracy na średnim poziomie (ocena prawie trzy z plusem w skali od 1 do 5). Ponad 2/3 badanych stwierdziło, że swoje starania o pracę może ocenić na poziomie średnim, oceny 3 i 4. Co dziesiąta osoba oceniła je na piątkę, a co piąta wystawiła sobie złe oceny 1 i 2.

Bezrobotni mieszkańcy wsi z poszczególnych subregionów województwa wielkopolskiego oceniali swoją aktywność bardzo podobnie.

Uwagę zwracają rozbieżności w skrajnych ocenach. W subregionie leszczyńskim najniższą ocenę postawił sobie niewielki procent badanych (4,8%). Natomiast w subregionie poznańskim krytycznie oceniło swoje działania aż 9,4% ankietowanych.

Najwięcej optymistycznych ocen zanotowano w subregionie pilskim 15%, a najmniej 11,8% w subregionie kaliskim.

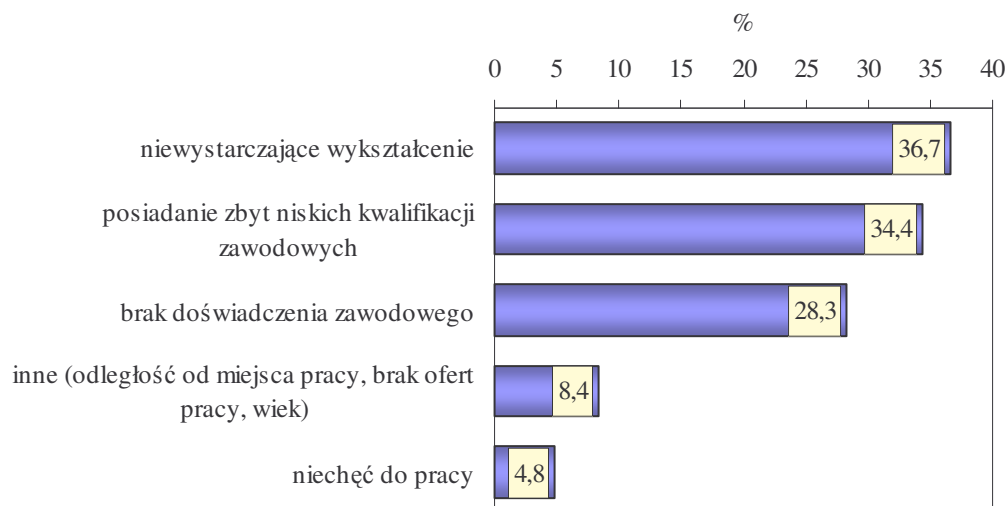
Samoocena nigdy nie jest w pełni obiektywna, w związku z czym rzeczywista sytuacja w tym zakresie może – często nawet znacznie – odbiegać od wyobrażeń.

5. LOKALNY RYNEK PRACY W OPINII ANKIETOWANYCH

5.1. Przyczyny trudności wejścia lub powrotu na rynek pracy mieszkańców terenów wiejskich

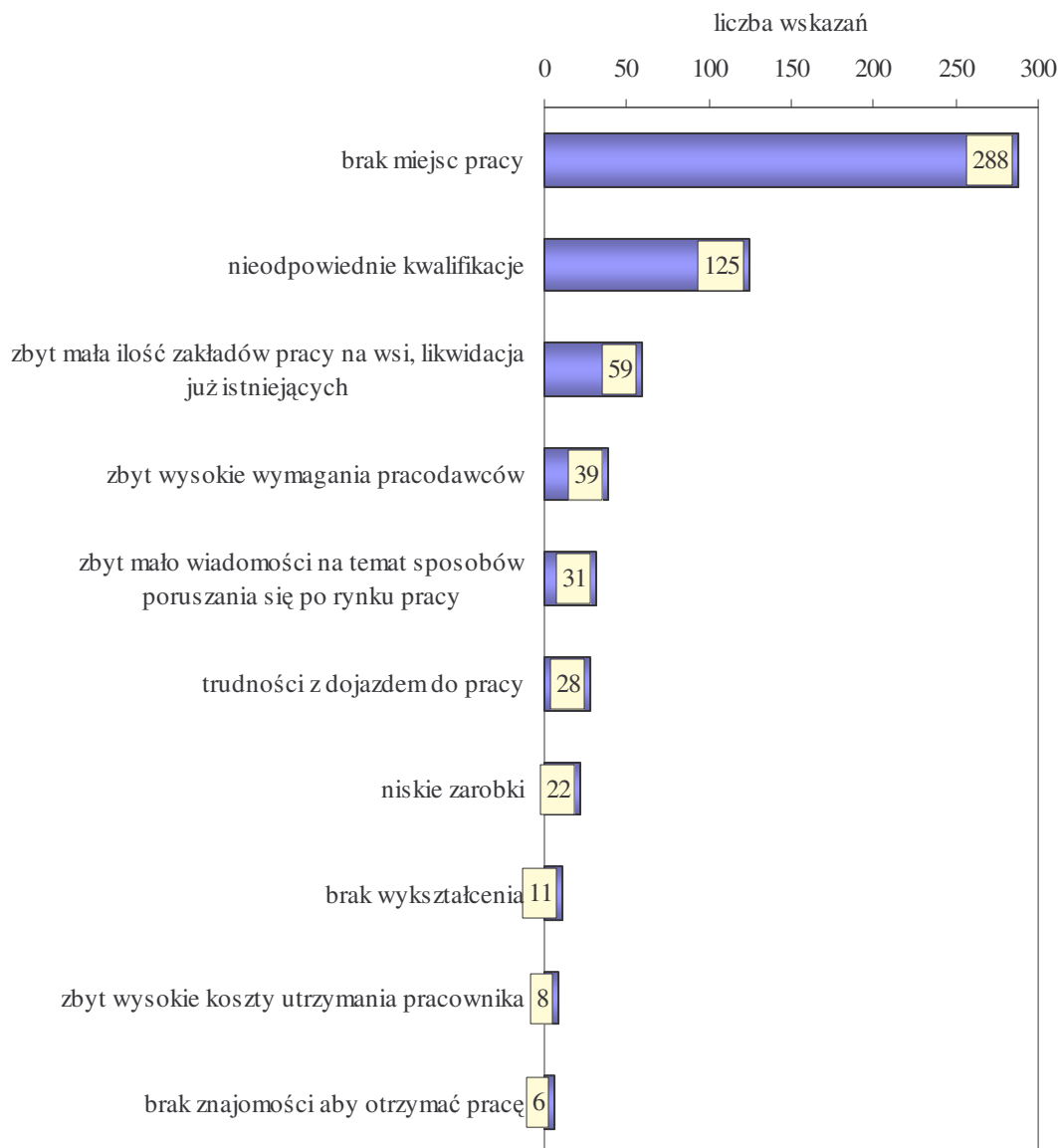
	Wyszczególnienie	liczba wskazań	% wskazujących w próbie N=1437
1	brak doświadczenia zawodowego	406	28,3
2	niewystarczające wykształcenie	527	36,7
3	posiadanie zbyt niskich kwalifikacji zawodowych	495	34,4
4	niechęć do pracy	69	4,8
5	inne	120	8,4
	z tego:		
	wiek	20	1,4
	brak ofert pracy	37	2,6
	odległość od miejsca pracy	63	4,4
	Ogółem	1 617	— *

* respondenci mogli wskazać więcej niż jedną możliwość, suma procent większa niż 100.

W opinii ankietowanych bezrobotnych główne przyczyny trudności ze znalezieniem pracy to niewystarczające wykształcenie (527 odpowiedzi), zbyt niskie kwalifikacje (495) i brak doświadczenia zawodowego (406). Uzyskane odpowiedzi wskazują na stosunkowo wysoką świadomość osób bezrobotnych w zakresie rozpoznania potrzeb rynku pracy. Blisko pięć procent respondentów odpowiedziało, że nie przejawia chęci do podjęcia pracy. Warto zauważyć, że w opinii ankietowanych wiek nie jest przeszkodą w uzyskaniu zatrudnienia, mniej jak 1,5% wskazało tę cechę jako utrudniającą wejście na rynek pracy.

5.2. Trudności na rynku pracy w skali lokalnej

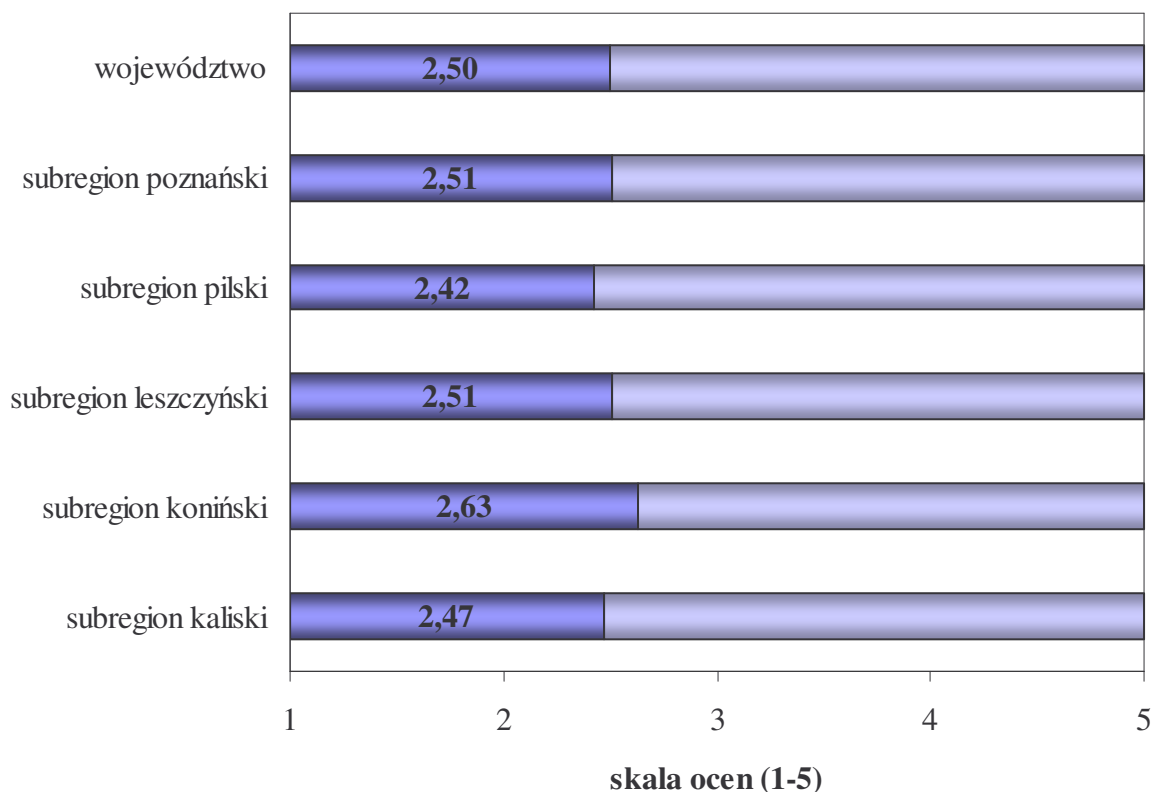

Zdaniem badanych osób bezrobotnych głównym problemem w skali lokalnej jest brak miejsc pracy w zakładach pracy w okolicach miejsca zamieszkania. Wśród 617 odpowiedzi na pytanie aż 288 osób uznało to za główny powód braku pracy. 125 osób uznało, że trudności z pracą wynikają z nieodpowiednich kwalifikacji kandydatów do pracy. Co dziesiąty ankietowany jest zdania, że na terenach wiejskich jest zbyt mało zakładów pracy.

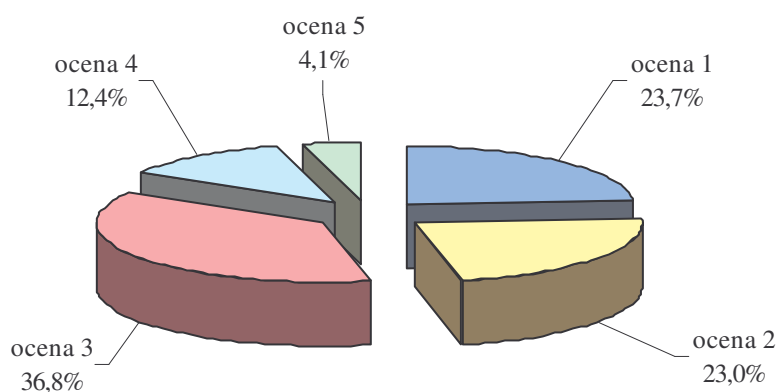
Pozostałe odpowiedzi były udzielane znacznie rzadziej – warto zauważyć, że bezrobotni nie potwierdzili mitu o niezbędności „znajomości” w procesie poszukiwania pracy – zaledwie co setny respondent wybrał tę odpowiedź. Pytania 18 i 19 mimo pozornie zbliżonego sensu i treści obrazują też skłonność respondentów do uzasadniania trudnej sytuacji gospodarczej

i zawodowej czynnikami zewnętrznymi i niezależnym od nich samych. Jedynie 167 osób wybrało odpowiedzi, które dotyczą niewłaściwych działań, zachowań i umiejętności osób bezrobotnych.

5.3. Ocena dostępności szkolnictwa na terenach wiejskich

województwo

Respondenci dokonali również oceny dostępności szkolnictwa na terenach wiejskich. Większość ocen była albo negatywna (1 i 2 łącznie 46,7%), albo dostateczna (36,8%). Ocenę dobrą i bardzo dobrą wystawił szkolnictwu na terenach wiejskich tylko co siódmy ankietowany. Średnia ocena dokonana przez osoby badane jest więc bardzo niska i kształtuje się na poziomie „dwa plus”, zarówno dla województwa, jak i w poszczególnych regionach.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

1. Podmiotem badania była grupa osób bezrobotnych licznie reprezentowana w rejestrach urzędów pracy. Bezrobotni mieszkańcy wsi zarejestrowani w urzędach pracy województwa wielkopolskiego to głównie ludzie młodzi (do 35 roku życia), nie najlepiej wykształceni, mający na utrzymaniu z reguły więcej niż trzy osoby, utrzymujący się głównie dzięki pomocy rodziców, z zasiłków dla bezrobotnych lub z pomocy społecznej, albo ze stosunkowo niskich dochodów współmałżonków. Osoby te wykonują zawody wymagające wykształcenia przede wszystkim na poziomie zasadniczym. Znaczny procent tych osób pozostaje w rejestrach urzędów pracy dłużej niż rok.

Jest to więc grupa bezrobotnych w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, w dużym stopniu wspierana ze środków pomocy społecznej. Badania ankietowe mające na celu lepsze poznanie problemów i opinii przedstawicieli tej grupy są potrzebne, gdyż mogą stanowić cenne źródło wiedzy i dostarczać wskazówek o tym, jak najskuteczniej pomóc jej członkom.

2. Próbę badawczą 1437 mieszkańców wsi można uznać za reprezentatywną, mimo nieznacznej nadreprezentatywności osób długotrwale bezrobotnych oraz pewnego zaburzenia struktury próby pod względem wykształcenia, polegającego na wyższym niż w rzeczywistości stosunku liczby osób z wykształceniem średnim do osób z niższym wykształceniem. Taki stan rzeczy pozwolił jednakże lepiej poznać sytuację i opinie osób z tzw. grupy szczególnego ryzyka, jakim jest długotrwale bezrobocie. Wpłynął także na zwiększenie rzetelności i prawidłowości wskazań w materiale badawczym oraz zapewnił większą otwartość i zaangażowanie przy wyrażaniu przez ankietowanych sądów i opinii.
3. Pomoc oferowana bezrobotnym mieszkańcom wsi przez urzędy pracy jest zbyt mała w stosunku do potrzeb. Ma charakter doraźny, krótkotrwały i nie skutkuje uzyskaniem stałego zatrudnienia. Ankietowani korzystali ze szkoleń i staży oraz pomocy przy przygotowaniu zawodowym w miejscu pracy, natomiast pozostałe formy aktywizacji dotyczyły ich w niewielkim stopniu.

Obok aktywizacji ze środków Funduszu Pracy, urzędy pracy wraz z wejściem do struktur Unii Europejskiej zyskały również możliwość skorzystania z pomocy finansowej z funduszy wspólnotowych. Badanie to jednak pokazało, że dotychczasowe działania urzędów pracy zmierzające do optymalnego zagospodarowania tych dodatkowych

środków w niewielkim stopniu przyczyniły się do ułatwienia poruszania się bezrobotnych mieszkańców wsi po rynku pracy. Konieczna jest dużo większa pomoc, a sytuacja tej grupy bezrobotnych jest nadal trudna.

Skuteczna pomoc bezrobotnym z terenów wiejskich jest z pewnością jednym z najtrudniejszych wyzwań stojących przed urzędami pracy. Powinny one działać wspierane ciągle doskonalonymi rozwiązaniami systemowymi pozwalającymi na tworzenie na wsi nowych miejsc pracy o charakterze trwałym. Należy zintensyfikować działania zmierzające do przyciągnięcia na wieś kapitału i jeszcze aktywniej wspomagać z różnych źródeł lokalne, przedsiębiorcze inicjatywy, między innymi ze środków Funduszu Pracy, ale także z dostępnych funduszy unijnych, z funduszy samorządowych (gminnych, powiatowych i wojewódzkich) oraz udzielać dotacji celowych.

4. Badani deklarują niewielki poziom wiedzy o instytucjach – innych niż urzędy pracy – w których można otrzymać pomoc lub poradę dotyczącą świadczeń przysługujących bezrobotnym z terenów wiejskich, sposobów poszukiwania pracy, pośrednictwa, poradnictwa prawnego, możliwości pozyskania funduszy unijnych, itp. Pomocy w sprawach związanych z funkcjonowaniem na rynku pracy szukają prawie wyłącznie w urzędach pracy. Powstałe w ostatnich latach gminne centra informacji powoli jednak zaczynają stanowić alternatywę dla urzędów pracy, zwłaszcza w zakresie doradztwa zawodowego i pośrednictwa pracy. Wzrasta świadomość respondentów co do ich roli na lokalnym, wiejskim, rynku pracy.
5. Respondenci mają świadomość, że wobec trudnej sytuacji na rynku pracy konieczne są ustępstwa co do warunków podjęcia zatrudnienia. Większość z nich jest gotowa przede wszystkim się przekwalifikować. Ponadto wielu deklaruje mobilność terytorialną (gotowość do podjęcia pracy za granicą, poza miejscem zamieszkania, bądź nawet do zmiany miejsca zamieszkania w celu podjęcia pracy). Ponad połowa ankietowanych nie godzi się jednak na pracę w trudnych, niesatysfakcjonujących warunkach. Są oni gotowi na ustępstwa, ale w zamian oczekują godziwych warunków pracy. Natomiast pozostali wykazują ogromne zdeterminowanie w poszukiwaniu zatrudnienia. Są gotowi podjąć pracę, która w ogóle, lub w znacznym stopniu, nie spełnia ich oczekiwań.
6. Zastanawiające jest, dlaczego, mimo deklaracji tak dużych ustępstw w stosunku do potencjalnych pracodawców, bezrobotni mieszkańcy wsi mają problemy ze znalezieniem zatrudnienia. Można przypuszczać, iż stan ten może być spowodowany wystąpieniem jednej, lub równocześnie kilku przyczyn wskazanych przez badanych jako trudności wejścia lub powrotu na rynek pracy, np. kłopotów z dojazdem do pracy, braków w

kwalifikacjach lub wykształceniu, niewystarczających umiejętności skutecznego zaprezentowania swojej osoby pracodawcy, cechami osobowości poważnie utrudniającymi starania o pracę (bierna postawa, nieśmiałość, niewiara we własne siły itd.), syndromem długotrwałego bezrobocia itp. Główną przyczyną braku zatrudnienia jest jednak bez wątpienia brak miejsc pracy, zarówno w miejscu zamieszkania, jak i w najbliższej okolicy. Zakładów na wsi jest zbyt mało w stosunku do potrzeb, a już istniejące są często likwidowane, albo - żeby utrzymać się na rynku - ograniczają poziom zatrudnienia.

7. Urzędy pracy oraz instytucje współpracujące z nimi na rynku pracy oprócz intensyfikacji działań z zakresu pośrednictwa pracy zmierzających do pozyskiwania ofert pracy winny wzmocnić starania również w kierunku zapewnienia ankietowanej grupie osób bezrobotnych pomocy wysokokwalifikowanej kadry doradczej. Przedstawicielom tej grupy – bardziej niż reprezentantom innych grup bezrobotnych – potrzebna jest pomoc z zakresu np. pisania dokumentów aplikacyjnych do pracodawcy, nauki zasad skutecznej autoprezentacji w celu przekonania do siebie pracodawcy, poznania zasad skutecznej walki ze stresem, itp.
8. Znaczna grupa ankietowanych deklaruje gotowość rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej. Osoby te – oprócz wsparcia finansowego – potrzebują również pomocy specjalistów z tej dziedziny, gdyż chęci nie poparte rzeczywistą wiedzą i dobrym rozeznaniem sytuacji rynkowej na niewiele się zdadzą. Szybkie fiasko działalności podjętej bez dobrego przygotowania staje się przyczyną frustracji, utraty wiary we własne siły, a tym samym przyczynia się do kształtowania się biernych postaw na rynku pracy. Urzędy pracy powinni w związku z tym aktywnie wychodzić z ofertą służb zatrudnienia w zakresie samozatrudnienia w kierunku osób bezrobotnych, bowiem wiedza na ten temat jest wciąż niewystarczająca. Zadaniem urzędów pracy jest tutaj znalezienie takich sposobów dotarcia do osób bezrobotnych, aby każdy zarejestrowany, zwłaszcza z terenów wiejskich, gdzie tworzenie nowym przedsiębiorstw jest szczególnie trudne, mógł podjąć świadomą decyzję odnośnie do ubiegania się bądź nie o dotację na podjęcie samozatrudnienia, będąc pewnym iż w zakresie wszelkich aspektów podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej uzyska pełną i kompleksową pomoc z urzędu pracy.

W sierpniu 2005 r. uruchomiony został pod nazwą „Pierwszy Biznes” nowy segment programu „Pierwsza Praca”, którego celem jest kompleksowe wspieranie młodych osób w podejmowaniu działalności gospodarczej. Program „Pierwszy Biznes” obejmuje trzy komponenty: szkolenia teoretyczne, w wymiarze 75 godzin, dotyczące zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej, szkolenia praktyczne w firmach

funkcjonujących w branżach i sektorach zbliżonych do tych, w jakich osoby uczestniczące w programie chciałyby podjąć działalność oraz udzielanie dotacji, w wysokości maksymalnie pięciokrotności przeciętnego wynagrodzenia (tj. ok. 12 tys. zł) na założenie własnej firmy.

Przykładowym projektem, który może okazać się skutecznym instrumentem aktywizacji osób bezrobotnych z terenów wiejskich – wykorzystującym możliwości, jakie daje program „Pierwsza Praca-Pierwszy Biznes” – jest program „eSoftys”, zakładający udzielanie w ramach ww. programu dotacji dla bezrobotnych na podejmowanie działalności gospodarczej w sferze usług użytecznych dla lokalnych społeczności.

9. Respondenci chcący podwyższyć swoje kwalifikacje zawodowe deklarują chęć uczestnictwa w różnych kursach dokształcających, ale tylko niewielka ich liczba myśli poważnie o podwyższeniu poziomu wykształcenia. Równocześnie ankietowani bardzo nisko oceniają stan lokalnego szkolnictwa. Zdają sobie więc sprawę, że ich wykształcenie jest niskie i że powinni dążyć do jego podniesienia. Jak się wydaje istotnymi powodami niepodjęcia działań w zakresie uzupełniania lub podwyższania wykształcenia są bariery finansowe, duża odległość do dobrych szkół oraz obawa, że nie sprostałoby ich wymaganiom z powodu słabego przygotowania jakie uzyskali w swoich, wiejskich szkołach.
10. Badani mieli możliwość dokonania samooceny swojej aktywności na rynku pracy. Kształtowała się ona dla województwa na średnim poziomie – trzy z plusem. Oceny takie nigdy nie są w pełni obiektywne i żeby rzetelnie ocenić rzeczywisty poziom aktywności badanej grupy na rynku pracy trzeba uwzględnić również odpowiedzi, jakich respondenci udzielali na inne pytania ankiety. Ich analiza skłania do weryfikacji tej oceny. Deklarowana niewielka znajomość instytucji działających na rynku pracy i mały poziom wykorzystania ich oferty, a także ograniczone chęci do podnoszenia poziomu wykształcenia, skłaniają do wniosku, iż w rzeczywistości poziom aktywności badanej grupy jest dużo niższy.

Reasumując, przeprowadzone badanie miało na celu przedstawienie sytuacji na rynku pracy, określenie potrzeb i problemów osób bezrobotnych z terenów wiejskich województwa wielkopolskiego.

Z badania wynika, że bezrobotni mieszkańcy obszarów wiejskich napotykać na duże trudności w znalezieniu zatrudnienia. Wiąże się to przede wszystkim z brakiem wolnych stanowisk pracy w ich miejscu zamieszkania, brakiem mobilności, niskim

poziomem wykształcenia oraz kwalifikacjami zawodowymi, które są niedostosowane do potrzeb nowoczesnej gospodarki rynkowej.

Uwagi ogólne:

1. Przyczynami powodującymi obniżoną skuteczność działań w środowisku wiejskim są:
 - niedostatek działań aktywizujących na rzecz rynku pracy występujący w większości gmin, czego przykładem może być uruchomienie tylko 79 gminnych centrów informacji, wobec ponad 200 gmin wiejskich i wiejsko-miejskich w Wielkopolsce,
 - brak koordynacji między instytucjami i organizacjami mającymi styczność z bezrobociem na wsi oraz niedostateczna promocja świadczonych i dostępnych usług,
 - przyczyny obiektywne, takie jak: odległości, trudności komunikacyjne, rzeczywista i odczuwana przez bezrobotnych izolacja itp.
2. Przeprowadzone badanie podsumowujące wyniki dla całej Wielkopolski powinno być asumptem do podejmowania tematów węższych, dotyczących mniejszych grup bezrobotnych i osadzonych lokalnie. Badania tego typu powinny być korelowane z zamierzonymi do realizacji programami, a ich wyniki spożytkowane przy ich konstrukcji.
3. Zasadnicze cele przeciwdziałania bezrobociu na wsi oraz łagodzenia jego skutków powinny sprowadzać się do:
 - działań podtrzymujących aktywność życiową i zawodową bezrobotnych,
 - aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu przygotowujących do uczestnictwa w obecnym i przyszłym rynku pracy,
 - działań adresowanych do pracodawców, wspomagających rozwój i powstawanie nowych miejsc pracy,
 - działań osłonowych umożliwiających bezrobotnym i ich rodzinom przeżycie.
4. Z przeprowadzonego badania wynika, iż na terenach wiejskich należy dążyć do podwyższania kwalifikacji zawodowych wśród ludności wiejskiej, która deklaruje chęć uczestnictwa w różnych kursach doksztalających. Istotnymi powodami niepodejmowania samodzielnych działań w zakresie uzupełniania lub podwyższania wykształcenia przez bezrobotnych z terenów wiejskich jest duża odległość do dobrych szkół, obawa, że nie

sprostaliiby ich wymaganiom z powodu słabego przygotowania jakie uzyskali w swoich, wiejskich szkołach oraz bariery finansowe. W związku z powyższym działania powiatowych urzędów pracy powinny być ukierunkowane na potrzeby wskazane przez respondentów w badaniu ankietowym. Są to przede wszystkim: gotowość przekwalifikowania i nauki nowego zawodu. Ankietowani wyrazili także chęć do udziału w kursach i szkoleniach, mających na celu podniesienie poziomu wiedzy z zakresu obsługi komputera i internetu, w kursach językowych, a także w kursach pozwalających na uzyskanie prawa jazdy kat. C, D i E.

**ANKIETA
DOTYCZĄCA SYTUACJI OSÓB BEZROBOTNYCH
ZAMIESZKUJĄCYCH TERENY WIEJSKIE**

1. Płeć (proszę zaznaczyć krzyżykiem):

1.	kobieta	☐
2.	mężczyzna	☐

2. Wiek:lat

3. Liczba osób w gospodarstwie domowym:

4. Liczba osób pozostających na utrzymaniu:

5. Źródło utrzymania (proszę zaznaczyć krzyżykiem):

	dochody małżonka:	
1.	z gospodarstwa rolnego	☐
	inne	☐
2.	renta	☐
3.	zasilek dla bezrobotnych	☐
4.	zasilek z pomocy społecznej	☐
5.	oszczędności własne	☐
6.	pomoc rodziców, krewnych	☐
7.	inne (jakie?)	☐

6. Wykształcenie (proszę zaznaczyć krzyżykiem):

1.	podstawowe	☐
2.	gimnazjalne i niższe	☐
3.	zasadnicze zawodowe	☐
4.	średnie ogólnokształcące	☐
5.	średnie zawodowe	☐
6.	policealne	☐
7.	wyższe	☐

7. Wyuczony zawód, (jeśli Pan/i nie posiada zawodu wyuczonego, proszę wpisać NIE MAM):

.....

8. Jaki był Pana/i ostatni zawód wykonywany?

.....
9. Jak długo pozostaje Pan(i) bez pracy? (proszę zaznaczyć krzyżykiem):

1.	3 miesiące	
2.	6 miesięcy	
3.	rok	
4.	ponad rok	

10. Czy jest Pan(i) zarejestrowany(a) w powiatowym urzędzie pracy jako? (proszę zaznaczyć krzyżykiem):

1.	osoba bezrobotna	
2.	osoba poszukująca pracy	

11. Jaka formę pomocy zaoferowano Panu(i) w powiatowym urzędzie pracy w 2004 roku? (proszę zaznaczyć krzyżykiem):

1.	staż	
2.	przygotowanie zawodowe w miejscu pracy	
3.	umowa absolwencka	
4.	udział w robotach publicznych	
5.	udział w pracach interwencyjnych	
6.	udział w kursach, szkoleniach podnoszących kwalifikacje	
7.	udział w powiatowych/wojewódzkich programach ograniczania bezrobocia	
8.	pożyczka na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej	
9.	bezzwrotna dotacja na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej	
10.	inne (jakie?)	

12. Jeżeli brał(a) Pan(i) udział w kursach i szkoleniach, proszę podać ich tematykę:

.....
.....

13. Czy dysponuje Pan(i) wiedzą w jakich instytucjach, punktach doradczych, poza urzędem pracy, może pani otrzymać pomoc lub poradę dotyczącą świadczeń przysługujących bezrobotnym z terenów wiejskich, sposobów poszukiwania pracy, pośrednictwa, poradnictwa prawnego, możliwości pozyskania funduszy unijnych itp.? (proszę zaznaczyć krzyżykiem):

1.	zdecydowanie tak	
2.	raczej tak	
3.	zdecydowanie nie	przejsć do pyt.15
4.	raczej nie	przejsć do pyt.15
5.	trudno powiedzieć	przejsć do pyt.15

14. Czy kiedykolwiek korzystał(a) Pan(i) z usług, porad takich instytucji? Jeżeli tak to z jakich i w jakim zakresie?

.....
.....

15. Jak ocenia Pani swoją aktywność w poszukiwaniu pracy (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza bierność a 5 wysoką aktywność)? (proszę zaznaczyć krzyżykiem):

1 – 2 – 3 – 4 – 5

16. Czy kiedykolwiek korzystał(a) Pan(i) z usług działających na terenie gmin Gminnych Centrów Informacji?:

.....

17. Czego dotyczyły konsultacje w Gminnych Centra Informacji?:

.....
.....

18. Co powoduje Pana(i) zdaniem, że mieszkańcy z terenów wiejskich mają trudności z wejściem bądź powrotem na rynek pracy? (proszę zaznaczyć krzyżykiem)

1.	brak doświadczenia zawodowego	
2.	niewystarczające wykształcenie	
3.	posiadanie zbyt niskich kwalifikacji zawodowych	
4.	niechęć do pracy	
5.	inne (jakie?)	

19. Jakie dostrzega Pani trudności na rynku pracy w skali lokalnej?

.....
.....

20. Czy obecnie jest Pan(i) gotowy(a) (proszę zaznaczyć krzyżykiem jedną odpowiedź):

1.	przekwalifikować się, nauczyć nowego zawodu	
2.	podjąć każdą pracę, nawet nisko płatną, nie związaną z wykształceniem	
3.	podjąć pracę poza miejscem zamieszkania	
4.	podjąć pracę za granicą	
5.	zmienić miejsce zamieszkania żeby znaleźć pracę	

21. Jak bardzo jest Pani zdeterminowana, jeżeli chodzi o pracę (proszę zaznaczyć krzyżykiem jedną odpowiedź)?:

1.	zaakceptowałabym tylko taką pracę, która będzie w pełni spełniać moje oczekiwania	
2.	zaakceptowałabym tylko taką pracę, która będzie spełniać większość moich oczekiwań	
3.	zaakceptowałabym pracę, która nie będzie spełniać większości moich oczekiwań	
4.	zaakceptowałabym każdą pracę, nawet jeżeli w ogóle nie będzie spełniać moich oczekiwań	

22. Czy w obecnej sytuacji jaka jest na rynku pracy, byłby(aby) Pan(i) gotowy(a) do stworzenia sobie miejsca pracy przez samozatrudnienie (rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej)? (proszę zaznaczyć krzyżykiem):

1.	zdecydowanie tak	
2.	raczej tak	
3.	zdecydowanie nie	
4.	raczej nie	
5.	trudno powiedzieć	

23. Jakie umiejętności/kwalifikacje chciałby(łaby) Pan(i) nabyć w celu zwiększenia swoich szans na rynku pracy?

.....
.....

24. Jak ocenia Pan(i) dostępność szkolnictwa na terenach wiejskich? (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza – bardzo nisko a 5 – bardzo wysoko)

1 — 2 — 3 — 4 — 5

Dziękujemy za wypełnienie ankiety